

2024/1449

24.5.2024

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2024/1449

z dnia 14 maja 2024 r.

w sprawie ustanowienia Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 212 oraz art. 322 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Trybunału Obrachunkowego ⁽¹⁾,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą ⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Unia opiera się na wartościach, o których mowa w art. 2 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), do których należą demokracja, praworządność i poszanowanie praw człowieka. Wartości te stanowią część kryteriów przystąpienia ustalonych na posiedzeniu Rady Europejskiej w Kopenhadze w czerwcu 1993 r. (zwanych dalej „kryteriami kopenhaskimi”), które stanowią warunki kwalifikowania się do członkostwa w Unii.
- (2) Podstawą procesu rozszerzenia są określone kryteria, sprawiedliwa i rygorystyczna warunkowość oraz zasada „indywidualnych osiągnięć”. Zasadnicze znaczenie ma zdecydowane opowiedzenie się za zasadą „najpierw kwestie podstawowe”, które wymaga silnego skupienia się na praworządności, prawach podstawowych, funkcjonowaniu instytucji demokratycznych i reformie administracji publicznej, a także na kryteriach gospodarczych. Postępy zależą od wdrożenia przez każdego beneficjenta reform, które są niezbędne, by dostosować się do dorobku prawnego Unii. Współpraca regionalna i stosunki dobrosąsiedzkie pozostają zasadniczymi elementami procesu rozszerzenia.
- (3) Rosyjska wojna napastnicza przeciwko Ukrainie pokazała ponadto, że rozszerzenie jest geostrategiczną inwestycją w pokój, bezpieczeństwo i stabilność. Przypominając o pełnym i jednoznacznym zaangażowaniu Unii na rzecz perspektywy członkostwa Bałkanów Zachodnich w Unii, ukierunkowanie i zaangażowanie partnerów z Bałkanów Zachodnich na rzecz Unii jest silnym sygnałem ich strategicznego wyboru miejsca we wspólnocie wartości. Droga partnerów z Bałkanów Zachodnich do członkostwa w UE musi mocno opierać się na namacalnych i konkretnych postępach w zakresie reform.
- (4) Wsparcie starań na rzecz zreformowania systemów politycznych, prawnych i gospodarczych partnerów Unii z Bałkanów Zachodnich, mianowicie Albanii, Bośni i Hercegowiny, Czarnogóry, Kosowa *, Macedonii Północnej i Serbii („beneficjentów”), z myślą o ich przyszłym członkostwie w Unii, i wsparcie procesu akcesyjnego leży we wspólnym interesie Unii i tych partnerów. Perspektywa członkostwa w Unii ma potężny transformacyjny wpływ i prowadzi do pozytywnych przemian demokratycznych, politycznych, gospodarczych i społecznych.
- (5) Konieczne jest przedstawienie niektórych korzyści wynikających z członkostwa w Unii przed przystąpieniem. Głównym elementem tych korzyści jest konwergencja gospodarcza. Obecnie konwergencja Bałkanów Zachodnich pod względem PKB na mieszkańca wyrażonego w standardach siły nabywczej utrzymuje się na niskim poziomie wynoszącym 30–50 % średniej unijnej i nie rośnie wystarczająco szybko.
- (6) Aby zmniejszyć te różnice, Komisja w swoim komunikacie z 8 listopada 2023 r. zatytułowanym „Nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich” przedstawiła nowy plan wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich oparty na czterech filarach: a) zwiększeniu integracji z jednolitym rynkiem UE; b) zwiększeniu regionalnej integracji gospodarczej – z uwzględnieniem przepisów i norm UE – przez pełne wdrożenie istniejącego planu działania na rzecz wspólnego rynku regionalnego; c) pogłębieniu reform mających na celu przyspieszenie

⁽¹⁾ Opinia z dnia 30 stycznia 2024 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym),

⁽²⁾ Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 24 kwietnia 2024 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) oraz decyzja Rady z dnia 7 maja 2024 r.

* Użycie tej nazwy nie wpływa na stanowiska w sprawie statusu Kosowa i jest zgodne z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ 1244/1999 oraz z opinią Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie Deklaracji niepodległości Kosowa.

wzrostu gospodarczego w regionie, promowanie konwergencji gospodarczej i poprawę stabilności regionalnej; oraz d) ustanowieniu nowego instrumentu finansowego: Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich („Instrumentu”).

- (7) Realizacja nowego planu wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich wymaga zwiększenia finansowania w ramach specjalnego nowego instrumentu finansowego – Instrumentu – aby pomóc regionowi we wdrażaniu reform sprzyjających zrównoważonemu wzrostowi gospodarczemu, integracji regionalnej i wspólnego rynku regionalnego.
- (8) Aby osiągnąć cele nowego planu wzrostu gospodarczego dla Bałkanów Zachodnich, należy położyć szczególny nacisk na obszary inwestycji, które mogą pełnić funkcję kluczowych czynników stymulujących rozwój społeczny i gospodarczy: łączalność, w tym zrównoważony transport, dekarbonizację, energię, transformację ekologiczną i cyfrową, a także edukację i rozwój umiejętności, ze zwróceniem szczególnej uwagi na młodzież.
- (9) Zrównoważona infrastruktura transportowa ma zasadnicze znaczenie dla poprawy łączalności między beneficjentami i z Unią. Powinna ona przyczynić się do integracji Bałkanów Zachodnich z Unią. W swoim wniosku dotyczącym przeglądu transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) Komisja uwzględniła nowy korytarz przechodzący przez region Bałkanów Zachodnich (korytarz zachodniobałkańsko-wschodnioróżdziennomorski). Sieć TEN-T stanowi punkt odniesienia dla finansowania zrównoważonej infrastruktury transportowej w tym regionie, w tym dla ekologicznych środków transportu, takich jak kolej.
- (10) Instrument powinien wspierać inwestycje i reformy promujące dążenie beneficjentów do cyfrowej transformacji gospodarki i społeczeństwa zgodnie z wizją Unii na 2030 r. przedstawioną w komunikacie Komisji z 9 marca 2021 r. zatytułowanym „Cyfrowy kompas na 2030 r.: europejska droga w cyfrowej dekadzie”, wspierającą inkluzywną gospodarkę cyfrową, która przynosi korzyści wszystkim obywatelom. Instrument powinien ułatwiać beneficjentom osiągnięcie celów ogólnych i cyfrowych w odniesieniu do Unii. Jak podkreśliła Komisja w komunikacie z 15 czerwca 2023 r. zatytułowanym „Wdrożenie zestawu narzędzi na potrzeby cyberbezpieczeństwa sieci 5G”, zestaw narzędzi na potrzeby cyberbezpieczeństwa sieci 5G powinien stanowić punkt odniesienia dla finansowania unijnego, aby zapewnić bezpieczeństwo, odporność i ochronę integralności projektów infrastruktury cyfrowej w regionie.
- (11) Wsparcia w ramach Instrumentu należy udzielać na potrzeby osiągnięcia celów ogólnych i szczegółowych, na podstawie ustalonych kryteriów opatrzonych jasnymi warunkami płatności. Te ogólne i szczegółowe cele należy osiągać we wzajemnie uzupełniający się sposób. Instrument powinien wspierać proces rozszerzenia, przyspieszając dostosowanie do unijnych wartości, przepisów, zasad, norm, polityk i praktyk („dorobek prawny”) z myślą o członkostwie w Unii, zwiększyć tempo regionalnej integracji gospodarczej i stopniowej integracji beneficjentów z jednolitym rynkiem Unii oraz przyspieszyć ich konwergencję społeczno-gospodarczą z Unią. Instrument powinien również wspierać współpracę regionalną, stosunki dobrosąsiedzkie, a także pojednanie i rozstrzyganie sporów.
- (12) Oprócz zwiększenia konwergencji społeczno-gospodarczej Instrument powinien również pomóc w przyspieszeniu reform związanych z podstawowymi elementami procesu rozszerzenia, takimi jak praworządność, prawa podstawowe, między innymi prawa osób należących do mniejszości, w tym mniejszości narodowych i społeczności romskiej, a także prawa lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych (LGBTI). Instrument powinien również przyczynić się do poprawy funkcjonowania instytucji demokratycznych i administracji publicznej; zamówień publicznych, kontroli pomocy państwa i zarządzania finansami publicznymi; zwalczania wszelkich form korupcji i przestępczości zorganizowanej; wysokiej jakości kształcenia i szkolenia oraz polityki zatrudnienia; transformacji ekologicznej, celów klimatycznych i środowiskowych regionu.
- (13) Wsparcie unijne w ramach Instrumentu powinno uzupełniać wsparcie dwustronne i regionalne udzielane na mocy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1529⁽³⁾, które pozostaje głównym narzędziem służącym przygotowaniu beneficjentów do członkostwa w Unii, przy czym należy w miarę możliwości wykorzystywać istniejące mechanizmy i struktury oraz maksymalizować synergie. Podejście to powinno opierać się na istniejącej metodzie rozszerzenia, w szczególności na zmienionej metodzie z 2020 r. przedstawionej przez Komisję w komunikacie z 5 lutego 2020 r. zatytułowanym „Usprawnienie procesu akcesyjnego – wiarygodna perspektywa członkostwa w UE dla Bałkanów Zachodnich” oraz na planie gospodarczo-inwestycyjnym dla Bałkanów Zachodnich przyjętym przez Komisję 6 października 2020 r.

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1529 z dnia 15 września 2021 r. ustanawiające Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III) (Dz.U. L 330 z 20.9.2021, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>).

- (14) Instrument powinien uzupełniać istniejący dialog gospodarczo-finansowy bez uszczerbku dla jego zakresu, zwiększając tym samym integrację gospodarczą i przygotowania do wielostronnego nadzoru Unii nad polityką gospodarczą.
- (15) Instrument powinien propagować rozwój zasad skuteczności, z poszanowaniem dodatkowości i komplementarności w stosunku do wsparcia udzielanego w ramach innych programów i instrumentów unijnych oraz mając na uwadze unikanie powielania pomocy udzielanej na podstawie niniejszego rozporządzenia oraz innej pomocy – w tym zintegrowanych pakietów finansowych obejmujących finansowanie zarówno eksportu, jak i rozwoju – udzielanej przez Unię, państwa członkowskie, państwa trzecie, organizacje i podmioty wielostronne i regionalne, a także zapewnianie synergii.
- (16) Zgodnie z zasadą inkluzywnych partnerstw Komisja powinna dążyć do tego, by prowadzono należyte konsultacje z odpowiednimi zainteresowanymi stronami w państwach będących beneficjentami, w tym z ich parlamentami, władzami lokalnymi i regionalnymi, partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, oraz by podmioty te miały dostęp w odpowiednim czasie do właściwych informacji, tak aby mogły odgrywać istotną rolę w opracowywaniu i wdrażaniu programów oraz w odnośnych procesach monitorowania.
- (17) Należy nadal zapewniać dostosowaną do potrzeb i ukierunkowaną pomoc techniczną, a także pomoc w zakresie współpracy transgranicznej, aby wspierać cele Instrumentu oraz wzmocnić odpowiednie zdolności beneficjentów do realizacji programów reform.
- (18) Instrument powinien zapewniać spójność z ogólnymi celami działań zewnętrznych Unii określonymi w art. 21 TUE, w tym z poszanowaniem praw podstawowych zapisanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, i wspierać osiąganie tych celów. Powinien w szczególności zapewnić ochronę i propagowanie praw człowieka oraz praworządności.
- (19) Instrument powinien pobudzić innowacje, badania naukowe i współpracę między instytucjami akademickimi a przemysłem we wspieraniu transformacji ekologicznej i cyfrowej, promować lokalny przemysł ze szczególnym naciskiem na lokalne mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa typu start-up.
- (20) Beneficjenci powinni wykazać wiarygodne zaangażowanie na rzecz wartości europejskich, między innymi przez dostosowanie się do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa Unii, w tym do unijnych środków ograniczających.
- (21) Przy wdrażaniu Instrumentu należy uwzględnić strategiczną autonomię Unii, a także strategiczne interesy Unii i jej państw członkowskich oraz wartości, na których opiera się Unia.
- (22) Działania w ramach Instrumentu powinny wspierać postępy w osiąganiu standardów społecznych, klimatycznych i środowiskowych Unii, ustanowionych przez ONZ celów zrównoważonego rozwoju, celów porozumienia paryskiego przyjętych na mocy Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, Konwencji ONZ o różnorodności biologicznej i Konwencji ONZ w sprawie zwalczania pustoszyń, natomiast nie powinny przyczyniać się do degradacji środowiska ani szkodzić środowisku lub klimatowi. Środki finansowane w ramach Instrumentu powinny być zgodne z krajowymi planami beneficjentów w dziedzinie energii i klimatu, ich ustalonym na poziomie krajowym wkładem i ambitnym celem osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. Instrument powinien również przyczyniać się do łagodzenia zmiany klimatu i do zdolności do przystosowywania się do jej negatywnych skutków oraz zwiększania odporności na zmianę klimatu. Finansowanie w ramach Instrumentu powinno w szczególności promować przejście na niskoemisyjną, neutralną dla klimatu i odporną na zmianę klimatu gospodarkę o obiegu zamkniętym.
- (23) We wdrażaniu niniejszego rozporządzenia należy kierować się zasadami równości i niedyskryminacji, opracowanymi w strategiach Unii równości. Należy przy tym wspierać i propagować równość płci i uwzględnianie aspektu płci, zapewnić znaczący udział kobiet w procesach decyzyjnych i wzmocnienie pozycji kobiet oraz dążyć do ochrony i promowania praw kobiet i dziewcząt, a także zapobiegać przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz zwalczać je, biorąc pod uwagę odpowiednie unijne plany działania w sprawie równości płci oraz odpowiednie konkluzje Rady i konwencje międzynarodowe. Ponadto niniejsze rozporządzenie należy wdrażać przy pełnym poszanowaniu Europejskiego filaru praw socjalnych, w tym w odniesieniu do ochrony dzieci oraz praw pracowniczych. Instrument należy wdrażać zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych⁽⁴⁾

⁽⁴⁾ Dz.U. L 23 z 27.1.2010, s. 35.

i protokołem do niej, zapewniając dostępność inwestycji i pomocy technicznej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 ⁽⁵⁾.

- (24) Niniejsze rozporządzenie powinno wspierać zielony program działań dla Bałkanów Zachodnich, zawarty w komunikacie Komisji z 6 października 2020 r. zatytułowanym „Plan gospodarczo-inwestycyjny dla Bałkanów Zachodnich”, przez wzmocnienie ochrony i odbudowy środowiska, przyczynianie się do łagodzenia zmiany klimatu i zwiększenie odporności na nią oraz przyspieszanie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną.
- (25) Odzwierciedlając Europejski Zielony Ład jako strategię Europy na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego oraz znaczenie osiągnięcia celów w zakresie klimatu i różnorodności biologicznej zgodnie z zobowiązaniami wynikającymi z porozumienia międzyinstytucjonalnego, Instrument powinien przyczyniać się do osiągnięcia ogólnego celu zakładającego, że 30 % wydatków budżetowych Unii zostanie przeznaczonych na wspieranie celów klimatycznych oraz że 7,5 % budżetu w 2024 r. oraz 10 % w 2026 r. i 2027 r. będą stanowiły wydatki związane z różnorodnością biologiczną. Co najmniej 37 % bezzwrotnego wsparcia finansowego przekazywanego za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich należy przeznaczyć na cele klimatyczne. Kwotę tę należy obliczyć przy użyciu wskaźników z Rio w związku z obowiązkiem zgłaszania OECD międzynarodowego finansowania działań związanych ze zmianą klimatu przez UE, a także innych umów lub ram międzynarodowych. Już w czerwcu 2025 r. unijne współczynniki klimatyczne, mające zastosowanie do wszystkich programów w wieloletnich ramach finansowych (WRF) na lata 2021–2027 i określone w dokumencie roboczym służb Komisji zatytułowanym „Struktura uwzględniania kwestii klimatu w wieloletnich ramach finansowych na lata 2021–2027” (SWD(2022) 225), będą również stosowane do wydatków na działania w zakresie klimatu w ramach działu 6 WRF („Śsiedztwo i świat”). Instrument będzie zgodny z podejściem stosowanym przy innych instrumentach działu 6, takich jak Instrument Pomocy Przedakcesyjnej (IPA III), aby zapewnić spójną sprawozdawczość w zakresie klimatu w regionie. Instrument powinien wspierać działania, które są w pełni zgodne z unijnymi normami i priorytetami w zakresie klimatu i środowiska oraz zasadą „nie czyni poważnych szkód” w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 ⁽⁶⁾.
- (26) Komisja, we współpracy z państwami członkowskimi i beneficjentami, powinna zapewnić zgodność, spójność, konsekwencję i komplementarność, większą przejrzystość i rozliczalność w dziedzinie udzielania pomocy, w tym przez wdrażanie odpowiednich systemów kontroli wewnętrznej i polityki zwalczania nadużyć finansowych. Wsparcie w ramach Instrumentu powinno być udostępniane z zastrzeżeniem warunków wstępnych, zgodnie z którymi każdy z beneficjentów utrzymuje i respektuje skuteczne mechanizmy demokratyczne, między innymi wielopartyjny system parlamentarny, wolne i uczciwe wybory, pluralistyczne media, niezależne sądownictwo i praworządność, oraz gwarantuje poszanowanie wszystkich zobowiązań na rzecz praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości. Kolejnym warunkiem wstępnym powinno być konstruktywne zaangażowanie Serbii i Kosowa – z mierzalnymi postępami i wymiernymi rezultatami – w normalizację ich stosunków w celu pełnej realizacji wszystkich ich zobowiązań wynikających z Porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków i z załącznika wykonawczego do tego porozumienia, a także z wszelkich dotychczasowych porozumień wypracowanych w ramach dialogu, jak również podjęcie przez Serbię i Kosowo negocjacji dotyczących kompleksowego porozumienia w sprawie normalizacji stosunków.
- (27) Całkowita maksymalna kwota wsparcia unijnego przeznaczona na Instrument powinna wynosić 6 mld EUR w cenach bieżących na lata 2024–2027, z czego 2 mld EUR w formie bezzwrotnego wsparcia, a 4 mld EUR w formie preferencyjnych pożyczek na pomoc finansową udzielonych przez Unię i finansowanych z kwoty 2 mld EUR. Co najmniej połowę całkowitej kwoty należy przydzielić za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, w tym całą kwotę bezzwrotnego wsparcia, po odliczeniu 1,5 % na pomoc techniczną i administracyjną, i kwoty niezbędne do zasilania rezerw na pożyczki.
- (28) W niniejszym rozporządzeniu określono pulę środków finansowych na cały czas trwania Instrumentu, która podczas corocznej procedury budżetowej ma stanowić dla Parlamentu Europejskiego i Rady główną kwotę odniesienia w rozumieniu pkt 18 Porozumienia międzyinstytucjonalnego z dnia 16 grudnia 2020 r. pomiędzy Parlamentem Europejskim, Radą Unii Europejskiej i Komisją Europejską w sprawie dyscypliny budżetowej, współpracy w kwestiach budżetowych i należytego zarządzania finansami, a także nowych zasobów własnych ⁽⁷⁾, w tym planu działania na rzecz wprowadzenia nowych zasobów własnych.

⁽⁵⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (Dz.U. L 151 z 7.6.2019, s. 70, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj>).

⁽⁶⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz.U. L 198 z 22.6.2020, s. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

⁽⁷⁾ Dz.U. L 433 I z 22.12.2020, s. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinst/2020/1222/oj.

- (29) Na zasadzie odstępstwa od art. 31 ust. 3 zdanie drugie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/947⁽⁸⁾ zobowiązania finansowe z tytułu pożyczek udzielanych w ramach Instrumentu nie powinny być wspierane z gwarancji na działania zewnętrzne. Wsparcie w formie pożyczek w ramach tego Instrumentu powinno stanowić pomoc finansową w rozumieniu art. 220 ust. 1 rozporządzenia (UE, Euratom) 2018/1046⁽⁹⁾ („rozporządzenia finansowego”). Szacunkową kwotę finansowania dla każdego beneficjenta należy obliczać na podstawie wzoru przedstawionego w załączniku, łączącego udział ludności beneficjenta w całkowitej liczbie ludności regionu Bałkanów Zachodnich oraz średni PKB na mieszkańca tego regionu w stosunku do PKB na mieszkańca danego beneficjenta, przy czym współczynnik ważenia wynosi odpowiednio 60 % i 40 %. Jeżeli warunki płatności w odniesieniu do uruchomienia środków finansowych nie są spełnione, Komisja powinna móc rozdystrybuować część lub całość tej kwoty między innych beneficjentów.
- (30) Do niniejszego rozporządzenia zastosowanie powinny mieć horyzontalne przepisy finansowe przyjęte przez Parlament Europejski i Radę na podstawie art. 322 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE). Przepisy te zostały ustanowione w rozporządzeniu finansowym i określają w szczególności procedurę uchwalania i wykonywania budżetu w drodze dotacji, zamówień, zarządzania pośredniego, pomocy finansowej, działań łączonych i zwrotu kosztów ekspertem zewnętrznym oraz przewidują kontrolę odpowiedzialności podmiotów upoważnionych do działań finansowych.
- (31) W stosownych przypadkach należy przewidzieć ograniczenia dotyczące kwalifikowalności w procedurach wyboru w ramach Instrumentu ze względu na szczególny charakter działalności lub gdy działalność ma wpływ na bezpieczeństwo lub porządek publiczny.
- (32) Aby skutecznie wdrożyć Instrument, w tym ułatwić integrację beneficjentów z europejskimi łańcuchami wartości, wszystkie dostawy i materiały finansowane i zamawiane w ramach tego Instrumentu powinny pochodzić z państw członkowskich, beneficjentów, krajów kandydujących i umawiających się stron Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym oraz państw, które – biorąc pod uwagę wielkość ich gospodarek – udzielają beneficjentom wsparcia na poziomie porównywalnym do wsparcia udzielanego przez Unię i dla których Komisja ustanowiła wzajemny dostęp do pomocy zewnętrznej na terytorium beneficjentów, chyba że dostawy i materiały nie mogą być pozyskane na rozsądnych warunkach w żadnym z tych państw.
- (33) Przy poszanowaniu zasady jednoroczności budżetu Unii należy zapewnić możliwość zastosowania mechanizmów elastyczności zgodnie z rozporządzeniem finansowym w ramach innych obszarów polityki, w tym w odniesieniu do przeniesień i ponownego przydzielania środków, aby zadbać o wydajne wykorzystanie unijnych środków, maksymalnie zwiększając w ten sposób pulę środków finansowych Unii dostępnych w ramach Instrumentu.
- (34) Wdrażanie Instrumentu powinno opierać się na spójnym i uporządkowanym pod względem priorytetów zestawie ukierunkowanych reform i priorytetów związanych z inwestycjami w każdym państwie będącym beneficjentem („programie reform”), zapewniającym ramy pobudzania inkluzywnego i zrównoważonego wzrostu społeczno-gospodarczego, jasno sformułowane i dostosowane do wymogów przystąpienia do Unii. Program reform będzie służył jako nadrzędne ramy osiągnięcia celów Instrumentu. Program reform należy opracować w ścisłej konsultacji z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym z parlamentami beneficjentów, lokalnymi i regionalnymi organami przedstawicielskimi i władzami, partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Programy reform powinny odzwierciedlać ich wkład.
- (35) Wypłata wsparcia unijnego powinna być uzależniona od spełnienia warunków płatności oraz od mierzalnych postępów w realizacji reform określonych w programach reform ocenionych i formalnie zatwierdzonych przez Komisję. Uruchomienie środków finansowych powinno być odpowiednio zorganizowane i odzwierciedlać cele Instrumentu.
- (36) Programy reform powinny obejmować ukierunkowane środki dotyczące reform oraz priorytetowe obszary inwestycji, wraz z warunkami płatności w formie mierzalnych etapów jakościowych i ilościowych, które wskazują na zadowalające postępy lub ukończenie realizacji tych środków, oraz orientacyjny harmonogram realizacji tych środków. Programy reform powinny również zawierać wstępny wykaz planowanych projektów inwestycyjnych

⁽⁸⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/947 z dnia 9 czerwca 2021 r. ustanawiające Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – Globalny Wymiar Europy, zmieniające i uchylające decyzję Parlamentu Europejskiego i Rady nr 466/2014/UE oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1601 i rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 480/2009 (Dz.U. L 209 z 14.6.2021, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj>).

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) 2018/1046 z dnia 18 lipca 2018 r. w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii, zmieniające rozporządzenia (UE) nr 1296/2013, (UE) nr 1301/2013, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 1304/2013, (UE) nr 1309/2013, (UE) nr 1316/2013, (UE) nr 223/2014 i (UE) nr 283/2014 oraz decyzję nr 541/2014/UE, a także uchylające rozporządzenie (UE, Euratom) nr 966/2012 (Dz.U. L 193 z 30.7.2018, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2018/1046/oj>).

przeznaczonych do finansowania z ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich. Takie etapy należy zaplanować nie później niż do 31 sierpnia 2027 r., chociaż całkowite zakończenie środków, do których się odnoszą, może wykroczyć poza 2027 r., ale nie później niż do 31 grudnia 2028 r.

- (37) Programy reform powinny zawierać objaśnienie istniejącego na terytorium beneficjenta systemu skutecznego zapobiegania nieprawidłowościom, korupcji, w tym korupcji na wysokim szczeblu, nadużyciom finansowym i konfliktom interesów, a także wykrywania i eliminowania tych zjawisk podczas wykorzystywania funduszy w ramach Instrumentu, oraz ustalenia w celu unikania podwójnego finansowania w ramach Instrumentu i innych programów unijnych, jak również podwójnego finansowania przez innych darczyńców.
- (38) Programy reform powinny zawierać wyjaśnienie, w jaki sposób środki mają przyczynić się do osiągnięcia celów klimatycznych i środowiskowych oraz zasady „nie czyni poważnych szkód” i transformacji cyfrowej.
- (39) Środki w ramach programów reform powinny przyczyniać się do poprawy skutecznego systemu zarządzania finansami publicznymi i ich kontroli, zwalczania prania pieniędzy, unikania opodatkowania, uchylania się od opodatkowania, nadużyć finansowych i przestępczości zorganizowanej oraz do skutecznego systemu kontroli pomocy państwa, mającego na celu zapewnienie sprawiedliwych warunków wszystkim przedsiębiorstwom. Takie środki beneficjenci powinni wdrożyć w orientacyjnym terminie, który można ustalić, w zależności od poszczególnych środków, na wczesnym etapie wdrażania Instrumentu.
- (40) Programy reform powinny opierać się na wynikach i zawierać wskaźniki służące do oceny postępów w osiąganiu celów ogólnych i szczegółowych Instrumentu określonych w niniejszym rozporządzeniu. Wskaźniki te powinny opierać się na wskaźnikach uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym. Wskaźniki powinny być również w miarę możliwości spójne z kluczowymi wskaźnikami skuteczności działania zawartymi w ramach wyników IPA III, w ramach pomiaru wyników EFZR+ oraz w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich. Wskaźniki powinny być adekwatne, akceptowane, wiarygodne, proste i rzetelne.
- (41) Fundusze w ramach Instrumentu nie powinny wspierać działań ani środków podważających porozumienia pokojowe w regionie.
- (42) Komisja powinna ocenić każdy program reform na podstawie wykazu kryteriów określonych w niniejszym rozporządzeniu. W celu zapewnienia jednolitych warunków wykonywania niniejszego rozporządzenia należy powierzyć Komisji uprawnienia wykonawcze do zatwierdzania tych programów reform. Uprawnienia te powinny być wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011⁽¹⁰⁾. Komisja należycie uwzględni decyzję Rady 2010/427/UE⁽¹¹⁾ i rolę Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (ESDZ) w stosownych przypadkach, a zwłaszcza podczas monitorowania, czy spełniono odpowiedni warunek wstępny przyznania wsparcia unijnego.
- (43) Decyzja wykonawcza Komisji, o której mowa w niniejszym rozporządzeniu, powinna jednocześnie stanowić program prac w rozumieniu art. 110 ust. 2 rozporządzenia finansowego w odniesieniu do kwoty bezzwrotnego wsparcia finansowego na mocy niniejszego rozporządzenia.
- (44) Biorąc pod uwagę potrzebę elastyczności we wdrażaniu Instrumentu, beneficjenci powinni mieć możliwość zwrócenia się do Komisji z uzasadnionym wnioskiem o zmianę decyzji wykonawczej, w przypadku gdy z powodu obiektywnych okoliczności program reform, w tym odpowiednie warunki płatności, nie jest już, częściowo lub całkowicie, możliwy do osiągnięcia. Beneficjent powinien mieć również możliwość złożenia uzasadnionego wniosku o zmianę programu reform, w tym w stosownych przypadkach przez zaproponowanie aneksów.
- (45) Komisja powinna mieć możliwość zmiany decyzji wykonawczej, w szczególności w celu uwzględnienia zmiany dostępnych kwot.
- (46) Jeżeli redystrybucja wsparcia w ramach tego Instrumentu prowadziła do otrzymania dodatkowego wsparcia przez beneficjenta, beneficjent ten powinien przedłożyć zmieniony program reform wraz z dodatkowymi środkami, które należy zrealizować. Przed podjęciem decyzji w sprawie redystrybucji wsparcia Komisja powinna poinformować Parlament Europejski i Radę.
- (47) Z każdym beneficjentem należy zawrzeć umowę dotyczącą Instrumentu w celu ustanowienia zasad współpracy finansowej między Unią a beneficjentem oraz określenia niezbędnych mechanizmów związanych z kontrolą, nadzorem, monitorowaniem, oceną, sprawozdawczością i audytem w zakresie finansowania unijnego w ramach Instrumentu, przepisów dotyczących podatków, ceł i opłat oraz środków mających na celu zapobieganie nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów oraz ich wykrywanie, prowadzenie

⁽¹⁰⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 182/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. ustanawiające przepisy i zasady ogólne dotyczące trybu kontroli przez państwa członkowskie wykonywania uprawnień wykonawczych przez Komisję (Dz.U. L 55 z 28.2.2011, s. 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj>).

⁽¹¹⁾ Decyzja Rady 2010/427/UE z dnia 26 lipca 2010 r. określająca organizację i zasady funkcjonowania Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych (Dz.U. L 201 z 3.8.2010, s. 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj>).

postępowań w sprawie tych zjawisk i ich eliminowanie. W związku z tym należy również zawrzeć z każdym beneficjentem umowę pożyczki określającą szczegółowe postanowienia dotyczące zarządzania finansowaniem udzielanym w formie pożyczek i jego wdrożeniem. Zarówno umowę dotyczącą Instrumentu, jak i umowę pożyczki należy przekazać na żądanie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

- (48) Umowa dotycząca Instrumentu powinna nakładać na beneficjentów obowiązek – zgodnie z unijnymi zasadami ochrony danych oraz obowiązującymi przepisami o ochronie danych – gromadzenia odpowiednich danych na temat osób i podmiotów otrzymujących finansowanie oraz dostępu do takich danych, w tym informacji o beneficjentach rzeczywistych, na potrzeby wdrażania programów reform.
- (49) Wsparcie finansowe na rzecz programów reform powinno być możliwe w formie pożyczki. W kontekście potrzeb finansowych beneficjentów należy zorganizować pomoc finansową w ramach zróżnicowanej strategii finansowania, o której mowa w art. 220a rozporządzenia finansowego i ustanowionej tamże jako jednolita metoda finansowania, która ma zwiększyć płynność obligacji unijnych oraz atrakcyjność i opłacalność emisji unijnej.
- (50) Należy udzielić beneficjentom pożyczek na wysoce preferencyjnych warunkach na maksymalny okres 40 lat i nie rozpoczynać spłaty kwoty głównej przed 2034 r. Należy również wprowadzić odstępstwo od art. 220 ust. 4 rozporządzenia finansowego.
- (51) Biorąc pod uwagę, że ryzyko finansowe związane ze wsparciem dla beneficjentów w formie pożyczek w ramach Instrumentu jest porównywalne z ryzykiem finansowym związanym z operacjami udzielania pożyczek na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/947, wskaźnik zasilenia rezerw na zobowiązania finansowe z tytułu pożyczek na podstawie niniejszego rozporządzenia powinien wynosić 9 %, zgodnie z art. 211 rozporządzenia finansowego, a finansowanie zasilania rezerw powinno pochodzić z wynoszącej 2 mld EUR puli środków finansowych w ramach Instrumentu.
- (52) W celu zapewnienia, aby wskaźnik zasilenia rezerw pozostawał adekwatny do ryzyka finansowego, oraz w celu wykazania postępów we wdrażaniu Instrumentu, należy przekazać Komisji uprawnienia do przyjmowania aktów zgodnie z art. 290 TFUE w odniesieniu do zmiany wskaźnika zasilenia rezerw i określenia szczegółowych elementów tabeli wyników. Szczególnie ważne jest, aby w czasie prac przygotowawczych Komisja prowadziła stosowne konsultacje, w tym na poziomie ekspertów, oraz aby konsultacje te prowadzone były zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa⁽¹²⁾. W szczególności, aby zapewnić Parlamentowi Europejskiemu i Radzie udział na równych zasadach w przygotowaniu aktów delegowanych, instytucje te otrzymują wszelkie dokumenty w tym samym czasie co eksperci państw członkowskich, a eksperci tych instytucji mogą systematycznie brać udział w posiedzeniach grup eksperckich Komisji zajmujących się przygotowaniem aktów delegowanych.
- (53) Aby zmaksymalizować efekt dźwigni, który wywołuje unijne wsparcie finansowe, w celu przyciągnięcia dodatkowych inwestycji oraz aby zapewnić kontrolę Unii nad wydatkami, inwestycje infrastrukturalne wspierające programy reform powinny być realizowane za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich. Poszczególne projekty lub programy należy przedkładać radzie operacyjnej ds. ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich do zaopiniowania dopiero po spełnieniu odpowiednich warunków płatności określonych w programach reform. W przypadku niespełnienia w ciągu jednego roku odpowiednich warunków płatności na inwestycje Komisja może dokonać redystrybucji finansowania inwestycyjnego w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich między pozostałych beneficjentów.
- (54) Aby zapewnić beneficjentom dostęp do wystarczającego finansowania początkowego na realizację pierwszych reform, każdy beneficjent powinien mieć dostęp do maksymalnie 7 % całkowitej kwoty przewidzianej w ramach tego Instrumentu jako pomoc finansowa w formie płatności zaliczkowych, z zastrzeżeniem dostępności środków i przestrzegania warunków wstępnych wsparcia w ramach Instrumentu.
- (55) Należy zagwarantować zarówno elastyczność, jak i możliwość programowania w udzielaniu wsparcia unijnego dla beneficjentów. W tym celu środki finansowe w ramach Instrumentu należy uruchamiać zgodnie z ustalonym harmonogramem półrocznym, z zastrzeżeniem dostępności finansowania, na podstawie wniosku o płatność złożonego przez beneficjentów i po weryfikacji przez Komisję zadowalającego spełnienia obu ogólnych warunków związanych ze stabilnością makrofinansową, należytych zarządzaniem finansami publicznymi, przejrzystością i nadzorem nad budżetem oraz odpowiednich warunków płatności. W przypadku gdy warunek płatności nie zostanie spełniony zgodnie z orientacyjnym harmonogramem określonym w decyzji zatwierdzającej program reform, Komisja może wstrzymać w całości lub częściowo wypłatę środków finansowych odpowiadających temu warunkowi, zgodnie z metodyką dotyczącą częściowych płatności. Wypłata odpowiednich wstrzymanych środków finansowych może nastąpić w kolejnym terminie uruchomienia środków finansowych i do dwunastu miesięcy po

⁽¹²⁾ Dz.U. L 123 z 12.5.2016, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2016/512/oj.

pierwotnym terminie określonym w orientacyjnym harmonogramie, z zastrzeżeniem spełnienia warunków płatności. W pierwszym roku wdrażania termin ten należy wydłużyć do 24 miesięcy od pierwotnej negatywnej oceny.

- (56) Na zasadzie odstępstwa od art. 116 ust. 2 i 5 rozporządzenia finansowego należy ustalić termin płatności wkładów do budżetów państw, poczynwszy od daty przekazania beneficjentowi decyzji zatwierdzającej wypłatę, i wykluczyć płatność odsetek za zwłokę przez Komisję na rzecz beneficjenta.
- (57) Na wniosek Parlamentu Europejskiego w ramach procedury udzielania absolutorium Komisja powinna przedstawić szczegółowe informacje na temat wykonania budżetu Unii w ramach Instrumentu, w szczególności w odniesieniu do przeprowadzonych audytów, w tym stwierdzonych niedociągnięć i podjętych środków naprawczych, oraz w odniesieniu do udzielania zamówień na inwestycje w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, w tym, w stosownych przypadkach, kwotę współfinansowania beneficjentów, a także inne źródła wkładów, w tym z innych unijnych instrumentów finansowych.
- (58) W ramach unijnych środków ograniczających przyjętych na podstawie art. 29 TUE i art. 215 TFUE żadne środki finansowe ani zasoby gospodarcze nie mogą być udostępniane, bezpośrednio lub pośrednio, dla lub na rzecz wyznaczonych osób prawnych, podmiotów lub organów. Takie wyznaczone podmioty oraz podmioty będące ich własnością lub przez nie kontrolowane nie powinny być zatem wspierane z Instrumentu.
- (59) Zgodnie z rozporządzeniem (finansowym, rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013⁽¹³⁾ oraz rozporządzeniami Rady (WE, Euratom) nr 2988/95⁽¹⁴⁾, (Euratom, WE) nr 2185/96⁽¹⁵⁾ i (UE) 2017/1939⁽¹⁶⁾ interesy finansowe Unii należy chronić za pomocą proporcjonalnych środków, z uwzględnieniem środków w zakresie zapobiegania nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i podwójnemu finansowaniu, wykrywania i eliminowania tych zjawisk oraz prowadzenia postępowań w ich sprawie, odzyskiwania środków utraconych, nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych.
- (60) W szczególności, zgodnie z rozporządzeniami (Euratom, WE) nr 2185/96 i (UE, Euratom) nr 883/2013, Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) powinien mieć możliwość prowadzenia dochodzeń administracyjnych, w tym kontroli na miejscu i inspekcji, w celu ustalenia, czy miały miejsce nadużycie finansowe, korupcja lub wszelka inna nielegalna działalność na szkodę interesów finansowych Unii.
- (61) Zgodnie z art. 129 rozporządzenia finansowego należy przyznać niezbędne prawa i dostęp Komisji, OLAF-owi, Europejskiemu Trybunałowi Obrachunkowemu oraz, w stosownych przypadkach, Prokuraturze Europejskiej (EPPO), w tym ze strony osób trzecich zaangażowanych we wdrażanie środków finansowych Unii.
- (62) Komisja powinna zapewnić skuteczną ochronę interesów finansowych Unii w ramach Instrumentu. Biorąc pod uwagę długą historię pomocy finansowej udzielanej beneficjentom również w ramach zarządzania pośredniego oraz biorąc pod uwagę ich stopniowe dostosowywanie się do unijnych norm i praktyk kontroli wewnętrznej, Komisja powinna w dużym stopniu polegać na funkcjonowaniu krajowych systemów kontroli wewnętrznej i zapobiegania nadużyciom finansowym. W szczególności należy niezwłocznie informować Komisję i OLAF, a w stosownych przypadkach również EPPO, o wszystkich podejrzewanych przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktu interesów, które mogą wpłynąć na wykorzystanie środków finansowych w ramach Instrumentu.
- (63) Beneficjenci powinni ponadto niezwłocznie zgłosić Komisji nieprawidłowości, w tym nadużycia finansowe, będące przedmiotem wstępnych ustaleń w postępowaniach administracyjnych lub sądowych, oraz regularnie informować ją o przebiegu postępowań administracyjnych i sądowych. W celu zbliżenia do dobrych praktyk w państwach członkowskich, zgłaszanie to powinno odbywać się za pomocą środków elektronicznych ustanowionych przez Komisję, przy użyciu systemu zarządzania nieprawidłowościami.
- (64) Każdy beneficjent powinien ustanowić system monitorowania służący do sporządzania półrocznego sprawozdania na temat spełnienia warunków płatności określonych w jego programie reform, towarzyszącego półrocznemu

⁽¹³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE, Euratom) nr 883/2013 z dnia 11 września 2013 r. dotyczące dochodzeń prowadzonych przez Europejski Urząd ds. Zwalczania Nadużyć Finansowych (OLAF) oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1073/1999 Parlamentu Europejskiego i Rady i rozporządzenie Rady (Euratom) nr 1074/1999 (Dz.U. L 248 z 18.9.2013, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj>).

⁽¹⁴⁾ Rozporządzenie Rady (WE, Euratom) nr 2988/95 z dnia 18 grudnia 1995 r. w sprawie ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich (Dz.U. L 312 z 23.12.1995, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj>).

⁽¹⁵⁾ Rozporządzenie Rady (Euratom, WE) nr 2185/96 z dnia 11 listopada 1996 r. w sprawie kontroli na miejscu oraz inspekcji przeprowadzanych przez Komisję w celu ochrony interesów finansowych Wspólnot Europejskich przed nadużyciami finansowymi i innymi nieprawidłowościami (Dz.U. L 292 z 15.11.1996, s. 2, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj>).

⁽¹⁶⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2017/1939 z dnia 12 października 2017 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w zakresie ustanowienia Prokuratury Europejskiej (Dz.U. L 283 z 31.10.2017, s. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj>).

wnioskowi o uruchomienie środków finansowych. Beneficjenci powinni gromadzić dane i informacje umożliwiające zapobieganie nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów w odniesieniu do środków wspieranych przez Instrument, a także wykrywanie i eliminowanie tych zjawisk, oraz zapewniać dostęp do tych danych i informacji.

- (65) Komisja powinna zapewnić jasne mechanizmy monitorowania i niezależnej oceny w celu umożliwienia skutecznej rozliczalności i przejrzystości przy wykonywaniu budżetu Unii, a także skutecznej oceny postępów w osiągnięciu celów niniejszego rozporządzenia.
- (66) Komisja powinna przedstawiać Parlamentowi Europejskiemu i Radzie roczne sprawozdanie z postępów w realizacji celów niniejszego rozporządzenia, uwzględniając również synergie i komplementarność z innymi programami unijnymi, w szczególności ze wsparciem udzielanym na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/1529, w celu uniknięcia powielania pomocy i podwójnego finansowania.
- (67) W trosce o przejrzystość i rozliczalność beneficjenci powinni publikować dane na temat ostatecznych odbiorców otrzymujących kwoty finansowania przekraczające równowartość 50 000 EUR łącznie podczas wdrażania reform i inwestycji w ramach tego Instrumentu.
- (68) Komisja powinna przeprowadzić ocenę Instrumentu po jego zakończeniu.
- (69) Beneficjenci powinni wspierać wolne pluralistyczne media, które wzmacniają i promują zrozumienie unijnych wartości oraz korzyści i obowiązków wynikających z potencjalnego członkostwa w Unii, jednocześnie podejmując zdecydowane działania w zakresie przeciwdziałania zagranicznym manipulacjom informacjami i ingerencjom w informacje. Powinni również zadbać o proaktywną, jasną i spójną komunikację publiczną, w tym na temat unijnego wsparcia. Odbiorcy finansowania unijnego powinni aktywnie podawać informacje o pochodzeniu unijnego finansowania i zapewniać jego widoczność, zgodnie z podręcznikiem na temat informowania o działaniach zewnętrznych Unii Europejskiej i ich eksponowania.
- (70) Wdrażaniu Instrumentu powinna również towarzyszyć wzmocniona komunikacja strategiczna i dyplomacja publiczna, która ma na celu propagowanie wartości Unii oraz podkreślanie wartości dodanej wsparcia Unii.
- (71) Ponieważ cele niniejszego rozporządzenia nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez państwa członkowskie, natomiast można je lepiej osiągnąć na poziomie Unii, może ona podjąć działania zgodnie z zasadą pomocniczości określoną w art. 5 TUE. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym artykule niniejsze rozporządzenie nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tych celów.
- (72) Aby zapewnić finansowanie beneficjentom na czas bez dalszej zwłoki, niniejsze rozporządzenie powinno wejść w życie następnego dnia po jego publikacji w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

PRZYJMUJĄ NINIEJSZE ROZPORZĄDZENIE:

ROZDZIAŁ I

PRZEPISY OGÓLNE

Artykuł 1

Przedmiot

1. Niniejsze rozporządzenie ustanawia Instrument Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich („Instrument”).

Określa ono cele Instrumentu, jego finansowanie i budżet na okres od 2024 do 2027 r., formy finansowania unijnego w jego ramach oraz zasady dotyczące przyznawania takiego finansowania.

2. Instrument uzupełnia rozporządzenie (UE) 2021/1529, jeśli chodzi o pomoc dla Bałkanów Zachodnich w przeprowadzeniu reform związanych z UE, w szczególności zgodnych z wartościami unijnymi inkluzywnych i zrównoważonych reform społeczno-gospodarczych oraz reform związanych z kwestiami podstawowymi dotyczącymi procesu rozszerzenia, a także inwestycji służących realizacji ich programów reform, jak określono w rozdziale III.

Artykuł 2

Definicje

Do celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

- 1) „beneficjent” oznacza którekolwiek z następujących państw: Albania, Bośnia i Hercegowina, Kosowo, Czarnogóra, Macedonia Północna lub Serbia.
- 2) „ramy polityki rozszerzenia” oznaczają ogólne ramy polityki służące wdrażaniu niniejszego rozporządzenia określone przez Radę Europejską i Radę, które obejmują zmienioną metodykę rozszerzenia, umowy ustanawiające wiążące prawnie stosunki z beneficjentami, w stosownych przypadkach ramy negocjacyjne regulujące negocjacje akcesyjne z kandydatami, a także rezolucje Parlamentu Europejskiego, odpowiednie komunikaty Komisji – w tym, w stosownych przypadkach, komunikaty dotyczące praworządności – oraz wspólne komunikaty Komisji i Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa.
- 3) „umowa dotycząca Instrumentu” oznacza porozumienie zawarte między Komisją a beneficjentem określające zasady współpracy finansowej między beneficjentem a Komisją na podstawie niniejszego rozporządzenia; porozumienie to stanowi umowę w sprawie finansowania w rozumieniu art. 114 ust. 2 rozporządzenia finansowego w odniesieniu do funduszy na podstawie art. 6 ust. 2 lit. a) niniejszego rozporządzenia;
- 4) „umowa pożyczki” oznacza porozumienie zawarte między Komisją a beneficjentem określające warunki mające zastosowanie do wsparcia z Instrumentu;
- 5) „program reform” oznacza kompleksowy, spójny i uporządkowany pod względem priorytetów zbiór ukierunkowanych reform i priorytetowych obszarów inwestycji każdego beneficjenta, zawierający warunki płatności wskazujące na zadowalające postępy lub ukończenie realizacji powiązanych środków, a także orientacyjny harmonogram realizacji tych reform i obszarów inwestycji;
- 6) „środki” oznaczają reformy i inwestycje określone w programach reform na podstawie rozdziału III;
- 7) „warunki płatności” oznaczają warunki uruchomienia środków finansowych w postaci obserwowalnych i mierzalnych etapów jakościowych lub ilościowych, które beneficjent ma realizować zgodnie z programem reform na podstawie rozdziału III;
- 8) „działanie łączone” oznacza działanie wspierane z budżetu Unii, łączące bezzwrotne formy wsparcia z budżetu Unii ze zwrotnymi formami wsparcia zapewnianymi przez instytucje finansowania rozwoju lub inne publiczne instytucje finansowe, w tym agencje kredytów eksportowych, lub przez komercyjne instytucje finansowe i inwestorów.
- 9) „ostateczny odbiorca” oznacza osobę lub podmiot otrzymujący finansowanie z Instrumentu; w przypadku tej części Instrumentu, którą udostępnia się jako pomoc finansową, ostatecznym odbiorcą będzie skarb państwa będącego beneficjentem; w przypadku tej części Instrumentu, którą udostępnia się za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, ostatecznym odbiorcą będzie wykonawca lub podwykonawca realizujący projekt inwestycyjny.
- 10) „nie czyni poważnych szkód” oznacza niewspieranie ani nieprowadzenie działalności gospodarczej, która poważnie szkodzi osiągnięciu którejkolwiek z celów środowiskowych, o ile takie określono, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852.

Artykuł 3

Cele Instrumentu

1. Cele ogólne Instrumentu to:
 - a) wspieranie procesu rozszerzenia przez przyspieszenie dostosowania do wartości, przepisów, zasad, norm, polityk i praktyk Unii („unijny dorobek prawny”) dzięki przyjęciu i wdrożeniu reform z myślą o przyszłym członkostwie w Unii;
 - b) przyspieszenie regionalnej integracji gospodarczej i stopniowej integracji z jednolitym rynkiem Unii;
 - c) przyspieszenie konwergencji społeczno-gospodarczej gospodarek beneficjentów z Unią;
 - d) propagowanie współpracy regionalnej, stosunków dobrosąsiedzkich, pojednania i rozstrzygania sporów na Bałkanach Zachodnich, a także kontaktów międzyludzkich;

2. Cele szczegółowe Instrumentu to:

- a) dalsze uwypuklenie kwestii podstawowych dotyczących procesu rozszerzenia, w tym praworządności i praw podstawowych, a także wzmocnienie funkcjonowania instytucji demokratycznych, również na szczeblu regionalnym i lokalnym, z uwzględnieniem depolaryzacji, administracji publicznej i spełnienia kryteriów gospodarczych; obejmuje to propagowanie niezależnego sądownictwa, zwiększenie bezpieczeństwa i stabilności w regionie, intensyfikację walki z nadużyciami finansowymi i wszelkimi formami korupcji, w tym korupcją na wysokim szczeblu i nepotyzmem, walkę z przestępczością zorganizowaną, przestępczością transgraniczną i praniem pieniędzy, a także z finansowaniem terroryzmu, uchylaniem się od opodatkowania i oszustwami podatkowymi oraz unikaniem opodatkowania; zwiększanie poziomu przestrzegania prawa międzynarodowego; wzmacnianie wolności i niezależności mediów oraz wolności akademickiej; zwalczanie mowy nienawiści; tworzenie otoczenia sprzyjającego działalności społeczeństwa obywatelskiego, wspieranie dialogu społecznego; propagowanie równości płci, uwzględniania aspektu płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet i dziewcząt, niedyskryminacji i tolerancji, zapewnienie i wzmocnienie poszanowania praw osób należących do mniejszości, w tym mniejszości narodowych i społeczności romskiej, a także praw lesbijek, gejów, osób biseksualnych, transpłciowych i interseksualnych;
- b) osiągnięcie postępów, jeśli chodzi o pełne dostosowanie polityk beneficjentów do wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa (WPZiB) UE, w tym w obszarze środków ograniczających;
- c) zwalczanie dezinformacji i zagranicznych manipulacji informacjami oraz ingerencji w sprawy Unii i jej wartości;
- d) dążenie do harmonizacji polityki wizowej z Unią;
- e) zwiększenie skuteczności administracji publicznej, budowanie lokalnych zdolności i inwestowanie w służby administracyjne państw będących beneficjentami; gwarantowanie dostępu do informacji oraz kontroli publicznej, a także dbałość o to, aby w procesy decyzyjne angażowano społeczeństwo obywatelskie; wspieranie przejrzystości, rozliczalności, reform strukturalnych oraz dobrych rządów na wszystkich szczeblach, w tym pod względem uprawnień nadzorczych i śledczych w obszarze dystrybucji środków publicznych i dostępu do nich, a także w obszarze zarządzania finansami publicznymi oraz kontroli zamówień publicznych i pomocy państwa; wspieranie inicjatyw i organów pomagających wspierać i egzekwować międzynarodowy wymiar sprawiedliwości w państwach będących beneficjentami;
- f) przyspieszenie transformacji beneficjentów w zrównoważone, neutralne dla klimatu i inkluzywne gospodarki, zdolne do stawiania czoła presji konkurencyjnej jednolitego rynku Unii, oraz w stabilne otoczenie inwestycyjne, a także zmniejszenie strategicznych zależności;
- g) zwiększenie regionalnej integracji gospodarczej, zwłaszcza dzięki postępom w tworzeniu wspólnego rynku regionalnego;
- h) wspieranie integracji gospodarczej beneficjentów z jednolitym rynkiem Unii – w szczególności dzięki większym przepływowi handlowym i inwestycyjnym – oraz odpornym unijnym łańcuchom wartości;
- i) wspieranie regionalnej integracji gospodarczej i ściślejszej integracji z jednolitym rynkiem Unii dzięki lepszej i bardziej zrównoważonej łączności w regionie zgodnie z sieciami transeuropejskimi, aby wzmocnić współpracę regionalną, relacje dobrosąsiedzkie, proces pojednania, a także kontakty międzyludzkie;
- j) przyspieszenie włączającej i zrównoważonej transformacji ekologicznej w kierunku neutralności klimatycznej do 2050 r. zgodnie z porozumieniem paryskim i Zielonym Ładem oraz z Zielonym programem działań dla Bałkanów Zachodnich z 2020 r., z uwzględnieniem wszystkich sektorów gospodarki, w szczególności energetyki, w tym procesu przejścia na zdekarbonizowaną gospodarkę o obiegu zamkniętym neutralną dla klimatu i odporną na jego zmianę, przy jednoczesnym zagwarantowaniu zgodności wszystkich inwestycji z zasadą „nie czyni poważnych szkód”;
- k) propagowanie transformacji cyfrowej i umiejętności cyfrowych jako czynników umożliwiających zrównoważony rozwój i inkluzywny wzrost;
- l) pobudzanie innowacji, badań naukowych i współpracy między instytucjami akademickimi a przemysłem, które wspierają transformację ekologiczną i cyfrową i promują lokalny przemysł, w szczególności lokalne mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz przedsiębiorstwa typu start-up;

- m) wspieranie wysokiej jakości kształcenia, szkoleń, możliwości przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji na wszystkich szczeblach – ze szczególnym uwzględnieniem młodych ludzi, w tym przeciwdziałania bezrobociu wśród nich – zapobieganie drenażowi mózgów i wspieranie społeczności znajdujących się w trudnej sytuacji, a także wspieranie polityki zatrudnienia zgodnie z Europejskim filarem praw socjalnych, w tym praw pracowniczych, oraz zwalczanie ubóstwa.

Artykuł 4

Zasady ogólne

1. Współpraca w ramach Instrumentu opiera się na potrzebach i propaguje następujące zasady skuteczności pomocy rozwojowej: odpowiedzialność beneficjentów za priorytety w dziedzinie rozwoju, skoncentrowanie się jasnych warunkach i wymiernych rezultatach, partnerstwa sprzyjające włączeniu społecznemu, przejrzystość i wzajemna rozliczalność. Współpraca ta opiera się na skutecznej i wydajnej alokacji i wykorzystywaniu zasobów. W ramach Instrumentu dąży się do tego, aby zapewnić odpowiednią równowagę geograficzną w odniesieniu do projektów inwestycyjnych.
2. Udzielanie pomocy makrofinansowej nie wchodzi w zakres niniejszego Instrumentu.
3. Wsparcie z Instrumentu ma charakter dodatkowy i uzupełniający w stosunku do wsparcia udzielanego z innych programów i instrumentów unijnych. Działania kwalifikujące się do finansowania na podstawie niniejszego rozporządzenia mogą otrzymywać wsparcie z innych programów i instrumentów unijnych, pod warunkiem że wsparcie nie jest przeznaczone na pokrycie tych samych kosztów oraz że zapewniono odpowiedni nadzór i kontrolę budżetową. Komisja zapewnia komplementarność i synergię między Instrumentem a innymi programami unijnymi, aby uniknąć powielania pomocy i podwójnego finansowania. Wsparcie udzielane na podstawie niniejszego rozporządzenia i rozporządzenia (UE) 2021/1529 nie może się pokrywać.
4. Aby promować komplementarność, spójność i skuteczność swoich działań, Komisja i państwa członkowskie współpracują i dążą do tego, by nie powielać pomocy na podstawie niniejszego rozporządzenia oraz innych form pomocy – w tym zintegrowanych pakietów fiskalnych przewidujących finansowanie zarówno eksportu, jak rozwoju oferowanych przez Unię, państwa członkowskie, państwa trzecie, organizacje i podmioty wielostronne i regionalne, takie jak organizacje międzynarodowe i odpowiednie międzynarodowe instytucje finansowe, agencje i darczyńców spoza Unii – a także usiłują zapewnić synergie między wspomnianymi rodzajami pomocy, zgodnie z ustalonymi zasadami wzmacniania koordynacji operacyjnej w obszarze pomocy zewnętrznej, w tym przez usprawnioną koordynację z państwami członkowskimi na szczeblu lokalnym. Taka koordynacja na szczeblu lokalnym obejmuje regularne i terminowe konsultacje oraz częste wymiany informacji przez cały okres wdrażania Instrumentu.
5. Działania w ramach Instrumentu uwzględniają i propagują demokrację, prawa człowieka i równość płci, stopniowo dostosowują się do unijnych standardów społecznych, klimatycznych i środowiskowych, w stosownych przypadkach uwzględniają kwestie łagodzenia skutków zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, jak również ograniczania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi, ochrony środowiska i różnorodności biologicznej, w tym, w stosownych przypadkach, za pomocą ocen oddziaływania na środowisko, a także wspierają postępy w osiąganiu celów zrównoważonego rozwoju, promując zintegrowane przedsięwzięcia mogące przynieść dodatkowe korzyści i przyczynić się do osiągania wielorakich celów w sposób spójny. W działaniach tych unika się aktywów osieroconych i kieruje się zasadami nieczynienia poważnych szkód i niepozostawiania nikogo w tyle, a także podejściem zakładającym uwzględnianie zrównoważoności, które leży u podstaw Europejskiego Zielonego Ładu.
6. Beneficjenci i Komisja dbają o to, aby w całym procesie przygotowywania programów reform i wdrażania Instrumentu brano pod uwagę i propagowano równość płci, uwzględnianie aspektu płci i włączanie perspektywy płci. Beneficjenci i Komisja podejmują odpowiednie kroki w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Komisja składa sprawozdania na temat tych środków w kontekście regularnej sprawozdawczości w ramach planów działania w sprawie równości płci.
7. Z Instrumentu nie wspiera się działań ani środków, które są niezgodne z planami beneficjentów w dziedzinie energii i klimatu, z ustalonym na poziomie krajowym wkładem beneficjentów na mocy porozumienia paryskiego i ambicjami osiągnięcia neutralności klimatycznej najpóźniej do 2050 r. lub które sprzyjają inwestycjom w paliwa kopalne bądź powodują znaczące negatywne skutki dla środowiska, klimatu lub bioróżnorodności.
8. Zgodnie z zasadą inkluzywnego partnerstwa Komisja dąży, w stosownych przypadkach, do zapewnienia kontroli demokratycznej w formie konsultacji, które rządy beneficjentów powinny prowadzić ze swoimi parlamentami, a także z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym władzami lokalnymi i regionalnymi, partnerami społecznymi i społeczeństwem obywatelskim, w stosownych przypadkach z uwzględnieniem grup szczególnie wrażliwych, wszystkich

mniejszości i społeczności, tak aby umożliwić im, stosownie do przypadku, udział w opracowywaniu i realizacji działań kwalifikujących się do finansowania w ramach Instrumentu oraz w związanych z tym procesach monitorowania, kontroli i ewaluacji. Podczas tych konsultacji dąży się do tego, aby odzwierciedlić różnorodność społeczeństw beneficjentów.

9. Komisja, w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi i beneficjentami, dba o realizację zobowiązań Unii na rzecz większej przejrzystości i rozliczalności podczas udzielania wsparcia, w tym przez zachęcanie do wdrażania i wzmocnienia systemów kontroli wewnętrznej i polityki zwalczania nadużyć finansowych. Komisja podaje do wiadomości publicznej informacje na temat wielkości i alokacji wsparcia za pośrednictwem tabeli wyników, o której mowa w art. 26. Beneficjenci publikują aktualne dane na temat ostatecznych odbiorców środków unijnych przeznaczonych na realizację reform i inwestycji w ramach niniejszego Instrumentu, jak opisano w art. 22.

Artykuł 5

Warunki wstępne przyznania wsparcia unijnego

1. Warunki wstępne przyznania wsparcia z Instrumentu są następujące:
 - a) beneficjent utrzymuje i respektuje skuteczne mechanizmy demokratyczne, w tym wielopartyjny system parlamentarny, wolne i uczciwe wybory, pluralistyczne media, niezależne sądownictwo i praworządność, oraz gwarantuje poszanowanie wszystkich zobowiązań dotyczących praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości;
 - b) w przypadku Serbii i Kosowa – beneficjenci angażują się w normalizację wzajemnych stosunków, osiągając dające się zmierzyć postępy i wymierne rezultaty, z myślą o wywiązaniu się ze wszystkich zobowiązań wynikających z Porozumienia w sprawie ścieżki normalizacji stosunków i z załącznika wykonawczego do tego porozumienia, a także z wszelkich dotychczasowych porozumień wypracowanych w ramach dialogu, jak również prowadzą negocjacje dotyczące kompleksowego porozumienia w sprawie normalizacji stosunków.
2. Komisja monitoruje spełnienie warunków wstępnych określonych w ust. 1 przed uruchomieniem środków finansowych na rzecz beneficjentów, w tym płatności zaliczkowych, w ramach Instrumentu oraz przez cały okres udzielania wsparcia z Instrumentu, z należyтым uwzględnieniem ram polityki rozszerzenia. W procesie monitorowania Komisja uwzględnia również odpowiednie zalecenia organów międzynarodowych, takich jak Rada Europy i jej Komisja Wenecka lub Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OECD).
3. W odniesieniu do warunku wstępnego określonego w ust. 1 lit. b) niniejszego artykułu Komisja, zgodnie z decyzją 2010/427/UE, należycie uwzględni rolę i wkład ESDZ.
4. Komisja może przyjąć decyzję stwierdzającą, że nie spełniono niektórych z warunków wstępnych określonych w ust. 1 niniejszego artykułu, a w szczególności wstrzymać uruchomienie środków finansowych, o których mowa w art. 21, niezależnie od tego, czy spełniono warunki płatności, o których mowa w art. 12.

ROZDZIAŁ II

FINANSOWANIE I WDRAŻANIE

Artykuł 6

Budżet

1. Zasoby, które mają zostać udostępnione za pośrednictwem Instrumentu zgodnie z ust. 2 i 3, nie mogą przekroczyć 6 000 000 000 EUR w latach 2024–2027.
2. Pula środków finansowych na wdrażanie Instrumentu na okres od dnia 1 stycznia 2024 r. do dnia 31 grudnia 2027 r. wynosi 2 000 000 000 EUR, przy czym dystrybuuje się je następująco:
 - a) 98,5 % w formie bezzwrotnego wsparcia finansowego dla beneficjentów na realizację programów reform;
 - b) 1,5 % na wydatki zgodnie z ust. 6.

3. Wsparcie w formie pożyczek jest dostępne w kwocie do 4 000 000 000 EUR na okres od 1 stycznia 2024 r. do 31 grudnia 2027 r. Kwota ta nie stanowi części kwoty gwarancji na działania zewnętrzne w rozumieniu art. 31 ust. 4 rozporządzenia (UE) 2021/947.

4. W odpowiedniej decyzji wykonawczej, o której mowa w art. 15, Komisja określa, zgodnie z metodyką określoną w załączniku, wstępną orientacyjną kwotę finansowania dostępnego dla każdego beneficjenta, obliczoną na podstawie najnowszych dostępnych danych w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia zgodnie z art. 33. Orientacyjne kwoty mogą zostać zmienione w trakcie wdrażania Instrumentu zgodnie z zasadami określonymi w art. 21.

5. Zgodnie z art. 19 niniejszego rozporządzenia kwota środków finansowych udostępnionych na podstawie ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, o których mowa w art. 12 rozporządzenia (UE) 2021/1529, wynosi co najmniej 50 % całkowitej kwoty określonej w ust. 1 niniejszego artykułu. Wkład ten obejmuje całą kwotę bezzwrotnego wsparcia finansowego, o którym mowa w ust. 2 lit. a) niniejszego artykułu, po odliczeniu kwoty rezerw.

6. Zasoby, o których mowa w ust. 2 lit. b), mogą być wykorzystywane na pomoc techniczną i administracyjną we wdrażaniu Instrumentu, taką jak działania w zakresie przygotowania, monitorowania, kontroli, audytu i oceny, które są niezbędne do zarządzania Instrumentem i osiągnięcia jego celów, w szczególności na badania, spotkania z ekspertami, konsultacje szkoleniowe z beneficjentami, konferencje, konsultacje z zainteresowanymi stronami, w tym władzami lokalnymi i regionalnymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, działalność informacyjną i komunikacyjną, w tym sprzyjające włączeniu społecznemu działania informacyjne i komunikację instytucjonalną dotyczącą priorytetów politycznych Unii, w zakresie, w jakim są one związane z celami niniejszego rozporządzenia, na wydatki związane z sieciami informatycznymi nastawionymi na przetwarzanie i wymianę informacji, instytucjonalnymi narzędziami informatycznymi, a także wszelkie inne wydatki ponoszone w siedzibie głównej i w delegaturach Unii w związku ze wsparciem administracyjnym i koordynacyjnym konieczne do celów Instrumentu. Wydatki mogą obejmować również koszty działań wspierających przejrzystość oraz innych działań, takich jak kontrola jakości i monitorowanie w terenie projektów lub programów, a także koszty wzajemnego doradztwa i ekspertów związane z oceną i realizacją reform i inwestycji.

Artykuł 7

Wdrażanie i formy finansowania unijnego

1. Instrument wdraża się zgodnie z rozporządzeniem finansowym w ramach zarządzania bezpośredniego albo zarządzania pośredniego z dowolnym z podmiotów, o których mowa w art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) tego rozporządzenia.

2. Finansowanie unijne można przekazać w dowolnej formie określonej w rozporządzeniu finansowym, w szczególności w formie pomocy finansowej, dotacji, zamówień publicznych i działań łączonych.

3. W zależności od wymaganej zdolności operacyjnej i finansowej podmiotem, któremu powierzono wdrażanie działań łączonych, może być Grupa Europejskiego Banku Inwestycyjnego, wielostronna europejska instytucja finansowa taka jak Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju lub dwustronne europejskie instytucje finansowe takie jak banki rozwoju lub Grupa Banku Światowego. W miarę możliwości inne wielostronne instytucje finansowe spoza Europy mogą uczestniczyć w Instrumentcie przez wspólne operacje z europejskimi instytucjami finansowymi. Wdrażanie działań łączonych w ramach Instrumentu uzupełnia się dodatkowymi formami wsparcia finansowego ze strony państw członkowskich lub osób trzecich.

Artykuł 8

Zasady dotyczące kwalifikowalności osób i podmiotów, pochodzenia dostaw i materiałów oraz ograniczeń w ramach Instrumentu

1. Udział w procedurach udzielania zamówień oraz dotacji w związku z działaniami finansowanymi w ramach Instrumentu jest otwarty dla organizacji międzynarodowych i regionalnych oraz wszystkich osób fizycznych będących obywatelami lub osób prawnych mających faktyczną siedzibę w:

a) państwach członkowskich, państwach będących beneficjentami, krajach kandydujących oraz państwach będących umawiającymi się stronami Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym;

b) krajach, które – biorąc pod uwagę wielkość ich gospodarek – udzielają beneficjentom wsparcia na poziomie porównywalnym do wsparcia udzielanego przez Unię i którym Komisja przyznaje dostęp do pomocy zewnętrznej na terytorium beneficjentów na zasadzie wzajemności.

2. Dostęp na zasadzie wzajemności, o którym mowa w ust. 1 lit. b), można przyznać na czas określony nie krótszy niż jeden rok, jeżeli dany kraj przyzna kwalifikowalność na równych warunkach podmiotom z Unii i z krajów kwalifikujących się w ramach Instrumentu.

Komisja decyduje o przyznaniu dostępu na zasadzie wzajemności po konsultacji z danym beneficjentem.

3. Wszystkie dostawy i materiały finansowane i zamawiane w ramach Instrumentu muszą pochodzić z dowolnego kraju, o którym mowa w ust. 1 lit. a) i b), chyba że z żadnego z tych krajów nie można pozyskać dostaw i materiałów na rozsądnych warunkach. Ponadto zastosowanie mają zasady dotyczące ograniczeń określone w ust. 6.

4. Zasady kwalifikowalności określone w niniejszym artykule nie mają zastosowania do osób fizycznych zatrudnionych na podstawie umowy o pracę lub innego rodzaju legalnej umowy przez kwalifikującego się wykonawcę lub, w stosownych przypadkach, podwykonawcę, ani nie przewidują ograniczeń pod względem obywatelstwa, chyba że ograniczenia te opierają się na zasadach określonych w ust. 6.

5. Do działań współfinansowanych przez podmiot lub wykonywanych w ramach zarządzania bezpośredniego lub zarządzania pośredniego wspólnie z podmiotami, o których mowa w art. 62 ust. 1 akapit pierwszy lit. c) rozporządzenia finansowego, mają zastosowanie także zasady stosowane wobec tych podmiotów. Pozostaje to bez uszczerbku dla ograniczeń na podstawie ust. 6 niniejszego artykułu, które należy odzwierciedlać się w umowach zawieranych z tymi podmiotami.

6. Zasady kwalifikowalności oraz zasady dotyczące pochodzenia dostaw i materiałów określone w ust. 1 i 3, a także zasady dotyczące obywatelstwa osób fizycznych, o których mowa w ust. 4, mogą zostać ograniczone pod względem obywatelstwa, położenia geograficznego lub charakteru podmiotów prawnych uczestniczących w postępowaniach o udzielenie zamówienia, jak również pod względem geograficznego pochodzenia dostaw i materiałów, jeżeli:

a) takie ograniczenia są wymagane ze względu na szczególny charakter lub cele działalności bądź konkretnej procedury wyboru lub ograniczenia te są niezbędne do skutecznej realizacji działania;

b) działanie lub konkretne postępowania o udzielenie zamówienia mają wpływ na bezpieczeństwo lub porządek publiczny, szczególnie w odniesieniu do strategicznych aktywów i interesów Unii, państw członkowskich lub któregośkolwiek z beneficjentów, w tym na bezpieczeństwo, odporność i ochronę integralności infrastruktury cyfrowej, w tym infrastruktury sieci 5G, systemów łączności i informacji oraz powiązanych łańcuchów dostaw.

7. Oferentów, wnioskodawców i kandydatów z niekwalifikujących się krajów można uznać za spełniających kryteria kwalifikowalności w przypadku wystąpienia nagłej konieczności lub gdy określone usługi nie są dostępne na rynkach danych krajów lub terytoriów, lub też w innych należyście uzasadnionych przypadkach, w których zastosowanie zasad kwalifikowalności uniemożliwiłoby lub nadmiernie utrudniłoby realizację działania.

Artykuł 9

Umowa dotycząca Instrumentu

1. Komisja zawiera z każdym beneficjentem umowę dotyczącą Instrumentu na potrzeby jego wdrażania, w której określa się obowiązki beneficjentów i warunki płatności, jakie beneficjenci muszą spełnić, aby otrzymać finansowanie z Instrumentu.

2. Umowę dotyczącą Instrumentu uzupełniają umowy pożyczki zgodnie z art. 17, określające szczegółowe postanowienia dotyczące zarządzania finansowaniem udzielanym w formie pożyczek i jego wdrażaniem. Umowę dotyczącą Instrumentu oraz wszelką związaną z nią dokumentację udostępnia się na żądanie równocześnie i bezzwłocznie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

3. Finansowanie przyznaje się beneficjentom dopiero po wejściu w życie odpowiednich umów dotyczących Instrumentu oraz mających zastosowanie umów pożyczki.

4. Umowa dotycząca Instrumentu i umowy pożyczki zawarte z każdym z beneficjentów oraz porozumienia zawarte z osobami lub podmiotami otrzymującymi środki finansowe Unii gwarantują, że spełnienie obowiązków określonych w art. 129 rozporządzenia finansowego.
5. W umowie dotyczącej Instrumentu określa się niezbędne szczegółowe postanowienia dotyczące:
- a) zobowiązania beneficjenta do poczynienia zdecydowanych postępów w kierunku przyjęcia solidnych ram prawnych służących zwalczaniu nadużyć finansowych oraz ustanowienia bardziej wydajnych i skutecznych systemów kontroli, w tym odpowiednich mechanizmów ochrony sygnalistów oraz odpowiednich mechanizmów i środków zapobiegania nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk, jak również do nasilenia walki z praniem pieniędzy, przestępczością zorganizowaną, sprzeniewieraniem środków publicznych, finansowaniem terroryzmu, unikaniem opodatkowania, oszustwami podatkowymi lub uchylaniem się od opodatkowania oraz innymi nielegalnymi działaniami mającymi wpływ na środki finansowe udostępnione w ramach Instrumentu;
 - b) zasad uruchamiania, wstrzymywania, zmniejszania i redystrybucji środków finansowych zgodnie z art. 21;
 - c) działań związanych z zarządzaniem, kontrolą, nadzorem, monitorowaniem, oceną, sprawozdawczością i audytem w ramach Instrumentu, a także przeglądów systemu, dochodzeń, środków zwalczania nadużyć finansowych i współpracy;
 - d) zasad składania Komisji sprawozdań z tego, czy i w jaki sposób spełnione są warunki płatności, o których mowa w art. 12;
 - e) przepisów związanych z podatkami, cłami i opłatami zgodnie z art. 27 ust. 9 i 10 rozporządzenia (UE) 2021/947;
 - f) środków mających skutecznie zapobiegać nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji i konfliktom interesów oraz umożliwić ich wykrywanie i eliminowanie, a także spoczywającego na osobach lub podmiotach wdrażających unijne środki finansowe w ramach Instrumentu obowiązku niezwłocznego powiadamiania Komisji, OLAF-u, a w stosownych przypadkach również EPPO o podejrzewanych lub potwierdzonych przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktu interesów oraz o innych nielegalnych działaniach mających wpływ na środki finansowe przekazane w ramach Instrumentu, a także o działaniach następczych;
 - g) obowiązków, o których mowa w art. 23 ust. 24, w tym dokładnych zasad i ram czasowych dotyczących gromadzenia danych przez beneficjenta i dostępu do nich przez Komisję, OLAF, Europejski Trybunał Obrachunkowy i, w stosownych przypadkach, EPPO;
 - h) procedury gwarantującej, że wnioski o wsparcie w formie pożyczki będą mieścić się w dostępnej kwocie pożyczki zgodnie z art. 6 ust. 3;
 - i) prawa Komisji do proporcjonalnego zmniejszenia wsparcia udzielanego w ramach Instrumentu i odzyskania wszelkich kwot wydanych na osiągnięcie celów Instrumentu lub do żądania przedterminowej spłaty pożyczki w przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktów interesów mających wpływ na interesy finansowe Unii, które to przypadki nie zostały wyeliminowane przez beneficjenta, lub w przypadku poważnego naruszenia obowiązku wynikającego z umowy dotyczącej Instrumentu;
 - j) zasad i sposobów składania przez beneficjentów sprawozdań na potrzeby monitorowania wdrażania Instrumentu i oceny osiągnięcia celów określonych w art. 3.
 - k) spoczywającego na beneficjencie obowiązku przekazywania Komisji drogą elektroniczną danych, o których mowa w art. 22.

Artykuł 10

Przeniesienia, roczne raty, środki na zobowiązania

1. Na zasadzie odstępstwa od art. 12 ust. 4 rozporządzenia finansowego niewykorzystane środki na zobowiązania i środki na płatności w ramach Instrumentu zostają automatycznie przeniesione i można, odpowiednio, zaciągać na nie zobowiązania i wykorzystać je do 31 grudnia kolejnego roku budżetowego. Przeniesione kwoty wykorzystuje się w kolejnym roku budżetowym w pierwszej kolejności.
2. Komisja przedkłada Parlamentowi Europejskiemu i Radzie informacje o środkach na zobowiązania przeniesionych zgodnie z art. 12 ust. 6 rozporządzenia finansowego, w tym o ich kwotach.

3. Oprócz przepisów art. 15 rozporządzenia finansowego dotyczących ponownego udostępniania środków, środki na zobowiązania i płatności odpowiadające kwocie umorzeń dokonanych w wyniku całkowitego lub częściowego niewykonania działania w ramach Instrumentu są ponownie udostępniane na rzecz pierwotnej linii budżetowej.
4. Zobowiązania budżetowe z tytułu działań trwających dłużej niż jeden rok budżetowy można rozłożyć na okres kilku lat na roczne raty zgodnie art. 112 ust. 2 rozporządzenia finansowego.

ROZDZIAŁ III

PROGRAMY REFORM

Artykuł 11

Przedkładanie programów reform

1. Aby otrzymać jakiegokolwiek wsparcie w ramach Instrumentu, każdy beneficjent przedkłada Komisji program reform na okres obowiązywania Instrumentu, oparty na reformach strukturalnych będących częścią najnowszego programu reform gospodarczych i powiązanych wytycznych politycznych uzgodnionych podczas dialogu gospodarczo-finansowego w maju 2023 r., w stosownych przypadkach na swojej strategii wzrostu gospodarczego, a także na ramach polityki rozszerzenia oraz na Planie gospodarczo-inwestycyjnym dla Bałkanów Zachodnich.
2. Programy reform zapewniają nadrzędne ramy umożliwiające osiągnięcie celów ogólnych i szczegółowych ustanowionych w art. 3, określając reformy, które beneficjent ma przeprowadzić, oraz obszary inwestycji. W obszarach kwestii podstawowych, w tym praworządności, walki z korupcją, praw podstawowych i wolności wypowiedzi, programy reform odzwierciedlają oceny zawarte w najnowszym pakiecie rozszerzeniowym. W obszarach kwestii podstawowych procesu rozszerzenia, w tym praworządności, walki z korupcją, w tym korupcją na wysokim szczeblu, praw podstawowych i wolności wypowiedzi, programy reform odzwierciedlają oceny zawarte w najnowszych ramach polityki rozszerzenia.
3. Programy reform są spójne z najnowszymi ramami polityki makroekonomicznej i fiskalnej przedłożonymi Komisji w ramach dialogu gospodarczo-finansowego z Unią.
4. Programy reform są spójne z priorytetami reform określonymi w kontekście drogi do członkostwa beneficjenta w UE oraz w innych odpowiednich dokumentach, takich jak układ o stabilizacji i stowarzyszeniu, plan w dziedzinie energii i klimatu, ustalony na poziomie krajowym wkład na mocy porozumienia paryskiego i ambitny cel osiągnięcia neutralności klimatycznej najpóźniej do 2050 r., oraz pomagają w osiągnięciu tych priorytetów.
5. Programy reform są zgodne z ogólnymi zasadami określonymi w art. 4.
6. Programy reform przygotowuje się w sposób inkluzywny i przejrzysty, w porozumieniu z partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.
7. Komisja zwraca się do beneficjentów o przedłożenie ich programów reform w terminie trzech miesięcy od wejścia w życie niniejszego rozporządzenia. Komisja przekazuje programy reform beneficjentów Parlamentowi Europejskiemu i Radzie niezwłocznie po ich otrzymaniu.
8. W przypadku redystrybucji wsparcia w ramach instrumentu, w wyniku której beneficjent otrzyma dodatkowe wsparcie, Komisja zwraca się do tego beneficjenta o przedłożenie w terminie trzech miesięcy zmienionego programu reform na pozostały okres obowiązywania Instrumentu. Zanim Komisja podejmie decyzję w sprawie redystrybucji wsparcia, informuje o tym Parlament Europejski i Radę.

Artykuł 12

Zasady finansowania w ramach programów reform

1. Instrument zachęca do realizacji programu reform każdego beneficjenta przez określenie warunków płatności, od których zależeć będzie uruchomienie środków finansowych. Owe warunki płatności mają zastosowanie do środków finansowych, o których mowa w art. 6 ust. 2 lit. a) i art. 6 ust. 3, oraz mają formę wymiernych etapów jakościowych lub ilościowych. Etapy te odzwierciedlają postępy w dziedzinie reform społeczno-gospodarczych oraz kwestii podstawowych dotyczących procesu rozszerzenia związanych z osiągnięciem poszczególnych celów Instrumentu określonych w art. 3, spójnych z ramami polityki rozszerzenia.

Spełnienie tych warunków płatności powoduje pełne lub częściowe uruchomienie środków finansowych, w zależności od stopnia, w jakim je spełniono.

2. Jeśli chodzi o finansowanie realizowane za pośrednictwem funduszu, o którym mowa w art. 19, spełnienie warunków płatności, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, stanowi wstępne zatwierdzenie. Środki finansowe wypłaca się po otrzymaniu wniosku o płatność od zarządzających wspólnego funduszu ustanowionego w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich na potrzeby otrzymywania wkładów darczyńców.

3. Ogólne warunki płatności, które należy spełnić w celu uruchomienia środków finansowych, to stabilność makrofinansowa, należyte zarządzanie finansami publicznymi, przejrzystość i nadzór nad budżetem.

4. Środków z Instrumentu nie można wykorzystywać na wspieranie działań lub środków podważających porozumienia pokojowe w regionie.

Artykuł 13

Treść programów reform

1. Programy reform zawierają przede wszystkim następujące elementy, które muszą być uzasadnione i poparte dowodami:

- a) środki stanowiące spójną, kompleksową i odpowiednio wyważoną odpowiedź na cele określone w art. 3, w tym, w stosownych przypadkach, reformy strukturalne, inwestycje i środki zapewniające spełnienie warunków wstępnych, o których mowa w art. 5;
- b) wyjaśnienie, w jaki sposób środki są spójne z zasadami ogólnymi, o których mowa w art. 4, a także wymogami, strategiami, planami i programami, o których mowa w art. 4 i 11;
- c) wyjaśnienie, w jaki sposób środki te mają dodatkowo uwypuklić kwestie podstawowe dotyczące procesu rozszerzenia, o którym mowa w art. 3 ust. 2 lit. a), w tym praworządność, prawa podstawowe i walkę z korupcją;
- d) orientacyjny wykaz projektów i programów inwestycyjnych finansowanych z ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, w tym całkowitą wartość poszczególnych inwestycji i przewidywane ramy czasowe ich realizacji;
- e) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych, oraz w jaki sposób są kompatybilne z zasadą „nie czyni poważnych szkód”;
- f) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do transformacji cyfrowej;
- g) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do osiągnięcia celów dotyczących edukacji, szkoleń, zatrudnienia i spraw społecznych;
- h) wyjaśnienie, w jakim zakresie środki mają przyczynić się do osiągnięcia równości płci oraz wzmocnienia pozycji kobiet, a także do propagowania praw kobiet i dziewcząt;
- i) dla reform i inwestycji – orientacyjny harmonogram oraz przewidywane warunki wypłaty środków finansowych mające formę mierzalnych etapów jakościowych i ilościowych, które planuje się wdrożyć najpóźniej do 31 sierpnia 2027 r.;
- j) wyjaśnienie, w jaki sposób środki te mają przyczynić się do stopniowego i ciągłego dostosowania polityk beneficjentów do WPZiB, w tym w dziedzinie unijnych środków ograniczających;
- k) ustalenia dotyczące skutecznego monitorowania i oceny programu reform przez beneficjenta oraz sprawozdawczości beneficjenta w zakresie tego programu, w tym zaproponowanych mierzalnych etapów jakościowych i ilościowych oraz odpowiednich wskaźników określonych w ust. 2;
- l) objaśnienie istniejącego na terytorium beneficjenta systemu skutecznego zapobiegania nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji, w tym korupcji na wysokim szczeblu, i konfliktom interesów, a także wykrywania i eliminowania tych zjawisk, egzekwowania zasad kontroli pomocy państwa oraz proponowanych środków mających na celu usunięcie obecnych braków w pierwszych latach wdrażania programu reform;

- m) w odniesieniu do opracowania i, tam, gdzie to możliwe, realizacji krajowych programów reform – podsumowanie procesu konsultacji przeprowadzonego zgodnie z ramami prawnymi państwa będącego beneficjentem z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym parlamentami tego państwa, lokalnymi i regionalnymi organami przedstawicielskimi i władzami, partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, oraz sposobu, w jaki wkład tych zainteresowanych stron odzwierciedlono w krajowych programach reform;
- n) plan skierowanych do opinii publicznej państw będących beneficjentami działań komunikacyjnych i eksponowania programów reform;
- o) wszelkie inne istotne informacje.

2. Programy reform opierają się na wynikach i zawierają wskaźniki służące do oceny postępów w osiąganiu celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 3. Wskaźniki te opierają się, w stosownych przypadkach, na wskaźnikach uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym oraz na już dostępnych wskaźnikach związanych z polityką beneficjentów. Wskaźniki powinny są też w miarę możliwości spójne z kluczowymi wskaźnikami instytucjonalnymi zawartymi w ramach wyników IPA III, w ramach pomiaru wyników EFZR+ oraz w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich.

Artykuł 14

Ocena programów reform przez Komisję

1. Komisja bez zbędnej zwłoki ocenia zasadność, kompleksowość i stosowność programu reform każdego beneficjenta lub, w stosownych przypadkach, wszelkich zmian tego programu. Przeprowadzając ocenę, Komisja ściśle współpracuje z danym beneficjentem i może zgłaszać uwagi, prosić o dodatkowe informacje lub zobowiązać beneficjenta do przeglądu lub zmiany programu reform.
2. W odniesieniu do celu określonego w art. 13 ust. 1 lit. j) niniejszego rozporządzenia Komisja, zgodnie z decyzją 2010/427/UE, należycie uwzględni rolę i wkład ESDZ.
3. Oceniając programy reform, Komisja bierze pod uwagę odpowiednie dostępne informacje analityczne o beneficjencie, w tym jego sytuację makroekonomiczną i stabilność długu, uzasadnienie i elementy przedstawione przez beneficjenta, o których mowa w art. 13, a także wszelkie inne istotne informacje, takie jak informacje wymienione w art. 11.
4. W ocenie Komisja bierze pod uwagę głównie następujące kryteria:
 - a) czy program reform stanowi właściwą, kompleksową, spójną i odpowiednio wyważoną odpowiedź na cele określone w art. 3 i elementy określone w art. 13;
 - b) czy program reform i jego środki są spójne z zasadami, strategiami, planami i programami, o których mowa w art. 4 i 11;
 - c) czy można oczekiwać, że program reform przyspieszy postępy w zmniejszaniu różnic społeczno-gospodarczych między beneficjentem a Unią, a tym samym wzmacnia rozwój gospodarczy, społeczny i środowiskowy beneficjenta oraz wspiera konwergencję z normami Unii, ogranicza nierówności i zwiększa spójność społeczną;
 - d) czy można oczekiwać, że program reform spowoduje uwypuklenie kwestii podstawowych procesu rozszerzenia określonych w art. 3 ust. 2 lit. a);
 - e) czy można oczekiwać, że program reform przyspieszy transformację beneficjentów w kierunku zrównoważonych, neutralnych dla klimatu i odpornych na jego zmianę gospodarek sprzyjających włączeniu społecznemu dzięki poprawie łączności regionalnej, postępom w dwojakiej transformacji – ekologicznej i cyfrowej, w tym w zakresie różnorodności biologicznej, ograniczaniu zależności strategicznych oraz sprzyjaniu badaniom naukowym i innowacjom, edukacji, szkoleniom, zatrudnieniu i umiejętnościom oraz szeroko rozumianemu rynkowi pracy ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży;
 - f) czy środki zawarte w programie reform są zgodne z zasadą nieczynienia poważnych szkód i niepozostawiania nikogo w tyle;
 - g) czy w programie reform odpowiednio uwzględnia się potencjalne ryzyko związane ze spełnianiem warunków wstępnych i warunków płatności;

- h) czy warunki płatności zaproponowane przez beneficjenta są odpowiednie i ambitne, spójne z ramami polityki rozszerzenia, a także czy są wystarczająco znaczące i jasne, aby umożliwić odpowiednie uruchomienie środków finansowych w przypadku ich spełnienia, oraz czy proponowane wskaźniki sprawozdawczości są odpowiednie i wystarczające do monitorowania postępów w osiągnięciu ogólnych celów i składania sprawozdań na ten temat;
 - i) czy można spodziewać się, że ustalenia zaproponowane przez beneficjenta będą skutecznie zapobiegać nieprawidłowościom, nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów, przestępczości zorganizowanej i praniu pieniędzy oraz skutecznie wykrywać i eliminować te zjawiska, a także przyczynią się do skutecznego prowadzenia dochodzeń oraz ścigania przestępstw mających wpływ na fundusze udostępnione w ramach Instrumentu, jak również czy można oczekiwać, że zagwarantują, iż nie będzie dochodziło do podwójnego finansowania z Instrumentu i innych programów unijnych, w szczególności wsparcia udzielonego na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/1529, jak również podwójnego finansowania przez innych darczyńców z Instrumentu i innych programów unijnych oraz od innych darczyńców;
 - j) czy program reform skutecznie odzwierciedla wkład odpowiednich zainteresowanych stron, w tym parlamentów państw będących beneficjentami, lokalnych i regionalnych organów i władz przedstawicielskich, partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.
5. Do celów oceny programów reform przedłożonych przez beneficjentów Komisja może korzystać z pomocy niezależnych ekspertów.

Artykuł 15

Decyzja wykonawcza Komisji

1. W przypadku pozytywnej oceny Komisja zatwierdza w drodze decyzji wykonawczej program reform przedłożony przez beneficjenta zgodnie z art. 14 lub, w stosownych przypadkach, zmieniony program przedłożony zgodnie z art. 16. Decyzję wykonawczą przyjmuje się zgodnie z procedurą sprawdzającą, o której mowa w art. 31.
2. Decyzja wykonawcza Komisji określa reformy, które dany beneficjent ma przeprowadzić, obszary inwestycji, które mają zostać objęte wsparciem, oraz warunki płatności wynikające z programu reform, w tym orientacyjny harmonogram.
3. Decyzja wykonawcza Komisji określa również:
 - a) orientacyjną kwotę całkowitych środków finansowych dostępnych beneficjentowi oraz planowane transze, które mają zostać uruchomione, w tym płatności zaliczkowe, podzielone zgodnie z art. 13, po spełnieniu przez beneficjenta w zadowalającym stopniu odpowiednich warunków płatności w formie etapów jakościowych i ilościowych określonych w związku z wdrożeniem programu reform;
 - b) podział według transz finansowania na wsparcie w formie pożyczki i bezzwrotne wsparcie;
 - c) termin, w jakim muszą zostać spełnione warunki płatności końcowej dotyczące reform;
 - d) ustalenia i harmonogram dotyczące monitorowania i realizacji programu reform oraz sprawozdawczości w jego zakresie, w tym – w stosownych przypadkach – za pomocą kontroli demokratycznej, o której mowa w art. 4 ust. 8, a także, w stosownych przypadkach, środki niezbędne do zapewnienia zgodności z art. 25;
 - e) wskaźniki, o których mowa w art. 13 ust. 2, służące do oceny postępów w osiągnięciu celów ogólnych i szczegółowych określonych w art. 3.

Artykuł 16

Zmiany programów reform

1. Jeżeli z powodu obiektywnych okoliczności program reform, w tym odpowiednie warunki płatności, nie jest już, częściowo lub całkowicie, możliwy do zrealizowania przez beneficjenta, beneficjent może zaproponować zmieniony program reform. W takim przypadku beneficjent może zwrócić się do Komisji z uzasadnionym wnioskiem o zmianę jej decyzji wykonawczej, o której mowa w art. 15 ust. 1.
2. Komisja może zmienić decyzję wykonawczą, przede wszystkim w celu uwzględnienia zmiany dostępnych kwot zgodnie z zasadami określonymi w art. 21.

3. W przypadku gdy Komisja uzna, że powody przedstawione przez beneficjenta uzasadniają zmianę jego programu reform, Komisja ocenia zmieniony program zgodnie z art. 14 i bez zbędnej zwłoki może zmienić decyzję wykonawczą, o której mowa w art. 15 ust. 1.

4. W zmianie Komisja może zaakceptować harmonogramy dotyczące warunków płatności wykraczające poza 2028 r. Nie ma to wpływu na ostateczny termin określony w art. 21 ust. 9.

Artykuł 17

Umowa pożyczki, operacje zaciągania i udzielania pożyczek

1. W celu sfinansowania wsparcia w ramach Instrumentu w formie pożyczek Komisja jest upoważniona, w imieniu Unii, do pożyczania niezbędnych środków na rynkach kapitałowych lub od instytucji finansowych zgodnie z art. 220a rozporządzenia finansowego.

2. Na zasadzie odstępstwa od art. 220 ust. 4 rozporządzenia finansowego wypłaty pożyczki mogą być realizowane za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich w imieniu beneficjenta. Odzyskane kwoty przekazuje się beneficjentowi.

3. Komisja zawiera z beneficjentem umowę pożyczki. Umowa pożyczki określa maksymalną kwotę pożyczki, okres dostępności pożyczki i szczegółowe warunki wsparcia w ramach Instrumentu w formie pożyczek. Maksymalny okres trwania pożyczek wynosi 40 lat od daty podpisania umowy pożyczki.

Oprócz elementów określonych w art. 220 ust. 5 rozporządzenia finansowego i na zasadzie odstępstwa od tego artykułu umowa pożyczki zawiera kwotę płatności zaliczkowych i zasady rozliczania płatności zaliczkowych.

W odniesieniu do kwot pożyczek realizowanych za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich umowa pożyczki musi również:

- a) stanowić, że beneficjent nieodwołalnie i bezwarunkowo upoważnia Komisję do dokonywania wypłat na rzecz podmiotu wdrażającego fundusz na wniosek tego podmiotu oraz że przez dokonanie płatności na rzecz tego podmiotu Komisja zostaje zwolniona ze swoich zobowiązań płatniczych wobec beneficjenta;
- b) przewidywać obowiązek poniesienia przez beneficjenta kosztów wdrażania oraz wszelkich opłat należnych z tytułu wdrażania funduszu zgodnie z warunkami uzgodnionymi między Komisją a podmiotem wdrażającym fundusz.

4. Umowę pożyczki udostępnia się, na żądanie, Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

Artykuł 18

Zasilanie rezerw

1. Zgodnie z art. 211 ust. 1 rozporządzenia finansowego wskaźnik zasilania rezerw na pożyczki udzielane na podstawie niniejszego rozporządzenia wynosi 9 % po udostępnieniu środków finansowych objętych art. 6 ust. 3 niniejszego rozporządzenia. Rezerwę zasila się z puli środków finansowych, o której mowa w art. 6 ust. 2 lit. a) niniejszego rozporządzenia.

Zobowiązania budżetowe na zasilanie rezerw zaciąga się do 31 grudnia 2027 r. Na zasadzie odstępstwa od art. 211 ust. 2 zdanie ostatnie rozporządzenia finansowego rezerwy są wypłacane stopniowo i w pełni zasilane najpóźniej w chwili pełnej wypłaty pożyczek.

2. Rezerwy są wpłacane do wspólnego funduszu rezerw za pośrednictwem specjalnej linii budżetowej i wykorzystywane do pokrywania podobnego ryzyka. Wskaźnik zasilania rezerw poddaje się przeglądowi co najmniej raz na trzy lata od dnia 24 maja 2024 r.

3. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktu delegowanego zgodnie z art. 30 w celu zmiany wskaźnika zasilania rezerw przy zastosowaniu kryteriów określonych w art. 211 ust. 2 rozporządzenia finansowego.

Artykuł 19

Realizacja projektów i programów inwestycyjnych w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich

1. Aby wykorzystać efekt dźwigni, jaki wywołuje wsparcie finansowe Unii, w celu przyciągnięcia dodatkowych inwestycji, inwestycje infrastrukturalne wspierające programy reform realizuje się za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich.
2. W decyzji wykonawczej Komisji, o której mowa w art. 15, określa się kwotę środków finansowych, która ma zostać udostępniona do wykorzystania w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich.
3. Po przyjęciu decyzji, o której mowa w art. 21 ust. 3 niniejszego rozporządzenia, Komisja przedkłada odpowiednie wnioski dotyczące projektów lub programów inwestycyjnych do zaopiniowania radzie operacyjnej ds. ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, o której mowa w art. 35 ust. 8 rozporządzenia (UE) 2021/947.
4. Co najmniej 37 % bezzwrotnego wsparcia finansowego przekazywanego za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich przeznaczają się na cele klimatyczne.
5. Finansowanie w ramach Instrumentu pochodzące z puli środków finansowych, o której mowa w art. 6 ust. 2 lit. a), po odliczeniu kwoty rezerw, jest realizowane w ramach zarządzania pośredniego z uwzględnieniem listy przygotowujących inwestycji i stopniowo udzielane za pośrednictwem wkładów wpłacanych do wspólnego funduszu ustanowionego w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich na potrzeby otrzymywania wkładów darczyńców.
6. Do czasu przyjęcia decyzji, o której mowa w art. 21 ust. 3, finansowania tego nie udostępnia się na inwestycje, które mają być wspierane przez wspólny fundusz.
7. Finansowanie w ramach Instrumentu udzielane z pożyczek, o których mowa w art. 6 ust. 5 niniejszego rozporządzenia, udostępnia się za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich na podstawie umowy pożyczki między Komisją a beneficjentami zgodnie z art. 17 ust. 2 niniejszego rozporządzenia. W odniesieniu do wszystkich umów pożyczki zarządzający wspólnym funduszem, o których mowa w art. 12 ust. 2 niniejszego rozporządzenia, składają do Komisji rocznie maksymalnie dwanaście wniosków o wypłatę. Projekty i programy inwestycyjne mogą otrzymywać wsparcie z dwóch źródeł finansowania, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 3 niniejszego rozporządzenia, a także z innych programów i instrumentów unijnych, pod warunkiem że takie wsparcie z różnych źródeł, programów i instrumentów przewiduje dodatkowość i nie pokrywa tych samych kosztów. W odniesieniu do każdego projektu lub programu inwestycyjnego Komisja przedstawia radzie operacyjnej ds. ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich ocenę, w tym dotyczącą synergii i komplementarności z innymi programami unijnymi, w szczególności ze wsparciem udzielanym na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/1529, aby uniknąć powielania pomocy i podwójnego finansowania.

Artykuł 20

Płatności zaliczkowe

1. Po przedłożeniu Komisji programu reform beneficjent może wystąpić z wnioskiem o uruchomienie płatności zaliczkowej w wysokości do 7 % całkowitej kwoty przewidzianej w ramach tego instrumentu zgodnie z art. 6 ust. 4.
2. Komisja może uruchomić wnioskowaną płatność zaliczkową po przyjęciu decyzji wykonawczej, o której mowa w art. 15, oraz po wejściu w życie umowy dotyczącej Instrumentu i umowy pożyczki, o której mowa, odpowiednio, w art. 9 i 17. Środki finansowe uruchamia się zgodnie z art. 21 ust. 3 zdanie pierwsze i z zastrzeżeniem spełnienia warunków wstępnych określonych w art. 5.
3. Komisja podejmuje decyzję w sprawie harmonogramu wypłaty płatności zaliczkowej, która może zostać wypłacona w jednej lub kilku transzach.

Artykuł 21

Ocena spełnienia warunków płatności, wstrzymanie, zmniejszenie i redystrybucja środków finansowych, zasady dotyczące płatności

1. Dwa razy w roku beneficjent składa należycie uzasadniony wniosek o uruchomienie środków finansowych w odniesieniu do spełnionych warunków płatności związanych z etapami ilościowymi i jakościowymi określonymi w programach reform.
2. Komisja bez zbędnej zwłoki ocenia, czy beneficjent spełnił warunki wstępne wymienione w art. 5 i przestrzegał zasad finansowania wymienionych w art. 12 ust. 3 oraz w zadowalającym stopniu spełnił warunki płatności określone w decyzji wykonawczej Komisji, o której mowa w art. 15. Zadowalający stopień spełnienia tych warunków płatności opiera się na

założeniu, że beneficjent nie wycofał środków związanych z tymi samymi reformami, w odniesieniu do których osiągnął zadowalający stopień spełnienia warunków określonych we wcześniejszych decyzjach. Komisję mogą wspomagać eksperci, w tym z państw członkowskich.

3. Jeżeli Komisja pozytywnie oceni spełnienie wszystkich mających zastosowanie warunków w stopniu zadowalającym, przyjmuje bez zbędnej zwłoki decyzję zezwalającą na uruchomienie środków finansowych odpowiadających tym warunkom. Decyzja ta, zgodnie z art. 6 ust. 5, określa kwotę środków finansowych, która ma zostać udostępniona jako pomoc finansowa, przekazywaną bezpośrednio na rzecz skarbu państwa będącego beneficjentem, oraz kwotę, która ma zostać udostępniona za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich. W odniesieniu do tych kwot decyzja stanowi warunek, o którym mowa w art. 12, w odniesieniu do kwoty środków finansowych, która ma zostać udostępniona jako pomoc finansowa, przekazywanej bezpośrednio do skarbu państwa będącego beneficjentem, oraz wstępne zatwierdzenie, o którym mowa w art. 12, w odniesieniu do kwoty, która ma zostać udostępniona za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich.

4. W przypadku gdy Komisja negatywnie oceni spełnienie jakichkolwiek warunków według orientacyjnego harmonogramu, uruchomienie środków finansowych uzależnione od tych warunków zostaje wstrzymane. Wstrzymane kwoty uruchamia się dopiero wtedy, gdy beneficjent należycie uzasadni, w kolejnym wniosku o uruchomienie środków finansowych, że powziął niezbędne kroki, aby zapewnić spełnienie w zadowalającym stopniu odpowiednich warunków.

5. Jeżeli Komisja stwierdzi, że w ciągu 12 miesięcy od pierwotnej negatywnej oceny, o której mowa w ust. 4, beneficjent nie powziął niezbędnych kroków, Komisja obniża kwotę bezzwrotnego wsparcia finansowego i pożyczki proporcjonalnie do części odpowiadającej odnośnym warunkom płatności. W pierwszym roku wdrożenia stosuje się termin 24 miesięcy, liczony od pierwszej negatywnej oceny, o której mowa w ust. 4. Beneficjent może przedstawić swoje uwagi w ciągu dwóch miesięcy od otrzymania wniosków Komisji.

6. Wszelkie kwoty odpowiadające warunkom płatności, które nie zostały spełnione do dnia 31 grudnia 2028 r., nie są należne beneficjentom i zostają umorzone lub anulowane z dostępnej kwoty wsparcia w formie pożyczki, w zależności od przypadku.

7. Komisja może zmniejszyć kwotę bezzwrotnego wsparcia finansowego, w tym przez potrącenie zgodnie z art. 102 rozporządzenia finansowego, lub kwotę pożyczki, jeżeli stwierdzi, że doszło do – lub powstały poważne obawy co do – nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktu interesów mających wpływ na interesy finansowe Unii, które to zjawiska nie zostały wyeliminowane przez beneficjenta, lub do poważnego naruszenia zobowiązania wynikającego z umów dotyczących Instrumentu lub umów pożyczki, w tym na podstawie informacji dostarczonych przez OLAF lub sprawozdań Trybunału Obrachunkowego. Przed podjęciem decyzji o zmniejszeniu wsparcia Komisja powinna poinformować Parlament Europejski i Radę.

8. Komisja może podjąć decyzję o redystrybucji wszelkich kwot zmniejszonych zgodnie z ust. 6 lub 7 niniejszego artykułu wśród innych beneficjentów Instrumentu w drodze zmiany decyzji wykonawczych, o których mowa w art. 15.

9. W odniesieniu do części finansowania z Instrumentu wypłacanej jako pomoc finansowa, przekazywanej bezpośrednio na rzecz skarbu państwa będącego beneficjentem, na zasadzie odstępowania od art. 116 ust. 2 rozporządzenia finansowego termin płatności, o którym mowa w art. 116 ust. 1 lit. a) rozporządzenia finansowego, rozpoczyna bieg od dnia przekazania beneficjentowi decyzji zatwierdzającej wypłatę środków zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu.

10. Art. 116 ust. 5 rozporządzenia finansowego nie ma zastosowania do płatności dokonywanych w ramach pomocy finansowej, przekazywanych bezpośrednio na rzecz skarbu państwa będącego beneficjentem na podstawie niniejszego artykułu i art. 23 niniejszego rozporządzenia.

11. Wypłata bezzwrotnego wsparcia finansowego i pożyczek na podstawie niniejszego artykułu odbywa się zgodnie z zobowiązaniami budżetowymi podjętymi w rocznej procedurze budżetowej i jest uzależniona od dostępnego finansowania. Środki wypłaca się w ratach. Rata może być wypłacona w jednej bądź kilku transzach.

12. Kwota udostępniona jako pomoc finansowa, przekazywana bezpośrednio na rzecz skarbu państwa będącego beneficjentem, jest wypłacana w następstwie decyzji, o której mowa w ust. 3, zgodnie z umową pożyczki.

13. Wypłata jakiegokolwiek kwoty wsparcia w formie pożyczek, przekazywanej bezpośrednio na rzecz skarbu państwa będącego beneficjentem lub za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich, jest uzależniona od złożenia przez beneficjenta wniosku o płatność w formie określonej w umowie pożyczki.

14. Kwota udostępniana za pośrednictwem ram inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich jest wypłacana w następstwie decyzji, o której mowa w ust. 3, po otrzymaniu wniosku o płatność, o którym mowa w ust. 13, oraz po otrzymaniu wniosku o płatność od zarządzających wspólnego funduszu ustanowionego w ramach inwestycyjnych dla Bałkanów Zachodnich na potrzeby otrzymywania wkładów darczyńców.

Artykuł 22

Przejrzystość osób i podmiotów otrzymujących środki finansowe na wdrożenie programów reform

1. Beneficjenci publikują aktualne dane na temat ostatecznych odbiorców środków finansowych, których kwoty przeznaczone na wdrażanie reform i realizację inwestycji w ramach Instrumentu w okresie czterech lat przekraczają łącznie równowartość 50 000 EUR.
2. W przypadku ostatecznych odbiorców, o których mowa w ust. 1, na stronie internetowej publikuje się następujące informacje w formacie nadającym się do odczytu maszynowego, uszeregowane według łącznej kwoty otrzymanych środków finansowych, z należyтым uwzględnieniem wymogów dotyczących poufności i bezpieczeństwa, w szczególności ochrony danych osobowych:
 - a) w przypadku osoby prawnej – pełną nazwę prawną odbiorcy i numer identyfikacyjny VAT lub numer identyfikacji podatkowej, jeśli są dostępne, lub inny niepowtarzalny identyfikator krajowy przewidziany w przepisach dotyczących osób prawnych;
 - b) w przypadku osoby fizycznej – imię i nazwisko (lub imiona i nazwiska) odbiorcy;
 - c) kwotę otrzymaną przez odbiorcę oraz reformy i inwestycje przewidziane w programie reform, do których realizacji przyczynia się wspomniana kwota.
3. Informacji, o których mowa w ust. 2, nie publikuje się, jeżeli ich ujawnienie zagraża prawom i wolnościom ostatecznych odbiorców lub podmiotów lub poważnie szkodzi ich interesom handlowym. Takie informacje udostępnia się Komisji.
4. Beneficjenci przekazują Komisji drogą elektroniczną co najmniej raz w roku dane dotyczące ostatecznych odbiorców, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, w formacie nadającym się do odczytu maszynowego określonym w umowie dotyczącej Instrumentu, o czym mowa w art. 9 ust. 5 lit. k).

ROZDZIAŁ IV

OCHRONA INTERESÓW FINANSOWYCH UNII

Artykuł 23

Ochrona interesów finansowych Unii

1. Wdrażając Instrument, Komisja i beneficjenci wprowadzają wszelkie odpowiednie środki w celu ochrony interesów finansowych Unii, z uwzględnieniem zasady proporcjonalności i szczególnych warunków, na jakich Instrument będzie funkcjonował, warunków wstępnych określonych w art. 5 ust. 1 oraz warunków określonych w szczegółowych umowach dotyczących Instrumentu, zwłaszcza w odniesieniu do zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i nieprawidłowościom oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk, a także prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw mających wpływ na środki finansowe z Instrumentu. Każdy beneficjent zobowiązuje się do postępów w zapewnianiu skutecznych i wydajnych systemów zarządzania i kontroli oraz do zadbania o możliwości odzyskania kwot nienależnie wypłaconych lub nieodpowiednio wykorzystanych.
2. W umowie dotyczącej Instrumentu przewiduje się następujące obowiązki beneficjenta:
 - a) regularne sprawdzanie, czy zapewnione finansowanie wykorzystano zgodnie z obowiązującymi przepisami, przede wszystkim w zakresie zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i nieprawidłowościom oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk;
 - b) ochrona sygnalistów;
 - c) stosowanie odpowiednich środków w celu zapobiegania nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i nieprawidłowościom, a także prowadzenia dochodzeń i ścigania przestępstw mających wpływ na interesy finansowe Unii oraz wykrywania i eliminowania tych zjawisk, wykrywania i unikania podwójnego finansowania oraz podejmowania działań prawnych w celu odzyskania środków finansowych, które zostały sprzeniewierzone, w tym w odniesieniu do wszelkich środków służących realizacji reform i projektów lub programów inwestycyjnych

przewidzianych w programach reform, oraz niezwłoczne podejmowanie, w stosownych przypadkach, odpowiednich kroków w celu rozpatrywania wniosków o wzajemną pomoc prawną złożonych przez EPPO i właściwe organy państw członkowskich w związku z przestępstwami, które mają wpływ na środki finansowe z Instrumentu;

- d) do celów ust. 1, przede wszystkim w odniesieniu do kontroli wykorzystania środków w związku z realizacją reform przewidzianych w programach reform – zapewnienie gromadzenia, zgodnie z unijnymi zasadami ochrony danych i mającymi zastosowanie przepisami dotyczącymi ochrony danych, odpowiednich danych dotyczących osób i podmiotów otrzymujących finansowanie na realizację środków programu reform na podstawie rozdziału III, w tym informacji o beneficjentach rzeczowych, oraz gwarantowanie dostępu do tych danych;
- e) wyraźne upoważnienie Komisji, OLAF-u, Trybunału Obrachunkowego oraz, w stosownych przypadkach, EPPO do wykonywania przysługujących im praw przewidzianych w art. 129 rozporządzenia finansowego.

3. Umowa dotycząca Instrumentu przewiduje również prawo Komisji do proporcjonalnego zmniejszenia wsparcia udzielanego w ramach Instrumentu i odzyskania wszelkich kwot wydatkowanych na osiągnięcie celów Instrumentu lub do żądania przedterminowej spłaty pożyczki w przypadkach nieprawidłowości, nadużyć finansowych, korupcji i konfliktów interesów mających wpływ na interesy finansowe Unii, które to przypadki nie zostały wyeliminowane przez beneficjenta, lub w przypadkach poważnego naruszenia obowiązku wynikającego z takich umów. Podejmując decyzję w sprawie kwoty odzyskiwanych środków i zmniejszenia wsparcia lub w sprawie kwoty podlegającej wcześniejszej spłacie, Komisja przestrzega zasady proporcjonalności i uwzględnia wagę danego przypadku nieprawidłowości, nadużycia finansowego, korupcji lub konfliktu interesów naruszającego interesy finansowe Unii lub też wagę danego naruszenia obowiązku. Zanim dojdzie do zmniejszenia wsparcia lub zwrócenia się o przedterminową spłatę, beneficjent ma możliwość przedstawienia swoich uwag.

4. Osoby i podmioty wdrażające środki finansowe w ramach Instrumentu niezwłocznie zgłaszają Komisji i OLAF-owi wszelkie podejrzewane przypadki nadużyć finansowych, korupcji, konfliktu interesów i nieprawidłowości mających wpływ na interesy finansowe Unii.

Artykuł 24

Rola systemów wewnętrznych i instytucji audytowych beneficjentów

1. W odniesieniu do części finansowania w ramach Instrumentu udostępnianej jako pomoc finansowa Komisja polega na instytucjach audytowych ustanowionych w każdym państwie będącym beneficjentem do celów kontroli wydatków publicznych. W stosownych przypadkach angażuje się jednostki koordynujące zwalczanie nadużyć finansowych ustanowione w ramach Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej III na terytorium każdego państwa będącego beneficjentem. W stosownych przypadkach Komisja polega również na dalszej kontroli demokratycznej, o której mowa w art. 4 ust. 8.

W pierwszych latach realizacji programów reform priorytetowo traktuje się reformy związane z rozdziałem negocjacyjnym 32, w szczególności dotyczące zarządzania finansami publicznymi i kontroli wewnętrznej, a także zwalczania nadużyć finansowych, oraz z rozdziałami 23 i 24, zwłaszcza w odniesieniu do wymiaru sprawiedliwości, korupcji i przestępczości zorganizowanej, jak również z rozdziałem 8, w szczególności w zakresie kontroli pomocy państwa.

2. Beneficjenci niezwłocznie zgłaszają Komisji wszelkie nieprawidłowości, w tym nadużycia finansowe, będące przedmiotem wstępnych ustaleń w postępowaniach administracyjnych lub sądowych, oraz regularnie informują Komisję o przebiegu postępowań administracyjnych i sądowych w odniesieniu do takich nieprawidłowości. Zgłoszeń takich dokonuje się za pomocą środków elektronicznych ustanowionych przez Komisję, przy użyciu systemu zarządzania nieprawidłowościami.

3. Podmioty, o których mowa w ust. 1, prowadzą regularny dialog z Trybunałem Obrachunkowym, OLAF-em oraz, w stosownych przypadkach, EPPO.

4. Komisja może przeprowadzać szczegółowe przeglądy systemów wykonania budżetu państw będących beneficjentami oparte na ocenie ryzyka i dialogu z instytucjami audytowymi oraz wydawać zalecenia dotyczące usprawnienia tych systemów.

5. Komisja może przyjmować zalecenia dla beneficjenta we wszystkich przypadkach, w których jej zdaniem właściwe organy nie poczyniły niezbędnych kroków, aby zapobiec nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktowi interesów i nieprawidłowościom albo wykryć i wyeliminować te zjawiska, gdy te wpłynęły na należyte zarządzanie finansami w odniesieniu do wydatków finansowanych ze środków Instrumentu lub poważnie zagrażają należytemu zarządzaniu finansami w tym zakresie, a także we wszystkich przypadkach, w których stwierdzi niedociągnięcia wpływające na strukturę i funkcjonowanie systemu kontroli wdrożonego przez te organy. Odpowiedni beneficjenci wdrażają takie zalecenia lub przedstawiają uzasadnienie, dlaczego tego nie uczynili.

ROZDZIAŁ V
MONITOROWANIE, SPRAWOZDAWCZOŚĆ I OCENA

Artykuł 25

Monitorowanie i sprawozdawczość

1. Komisja monitoruje wdrażanie Instrumentu i ocenia osiągnięcie celów określonych w art. 3. Monitorowanie wdrażania jest ukierunkowane i proporcjonalne do działań prowadzonych w ramach Instrumentu. Oczekuje się, że wskaźniki, o których mowa w art. 13 ust. 2, wnoszą wkład w monitorowanie Instrumentu przez Komisję.
2. Umowa dotycząca Instrumentu, o której mowa w art. 9, określa zasady i warunki składania przez beneficjentów sprawozdań Komisji do celów ust. 1 niniejszego artykułu.
3. Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu i Radzie roczne sprawozdanie z postępów w osiąganiu celów niniejszego rozporządzenia. Roczne sprawozdanie analizuje także synergię i komplementarność Instrumentu z innymi programami unijnymi, w szczególności ze wsparciem udzielanym na podstawie rozporządzenia (UE) 2021/1529, aby uniknąć powielania pomocy i podwójnego finansowania. Uzupełnieniem sprawozdania rocznego są prezentacje na temat stanu wdrażania Instrumentu publikowane dwa razy do roku.
4. Komisja przedstawia roczne sprawozdanie, o którym mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, komitetowi, o którym mowa w art. 31.

Artykuł 26

Tabela wyników Instrumentu

1. Komisja ustanawia tabelę wyników Instrumentu („tabelę wyników”), która przedstawia postępy w realizacji programów reform beneficjentów.
2. Komisja jest uprawniona do przyjęcia aktu delegowanego zgodnie z art. 30 w celu uzupełnienia niniejszego rozporządzenia przez określenie szczegółowych elementów tabeli wyników, aby przedstawić postępy w realizacji Instrumentu, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu.
3. Do dnia 1 stycznia 2025 r. należy zapewnić funkcjonowanie tabeli wyników, która będzie aktualizowana przez Komisję dwa razy w roku. Tabela wyników jest publicznie dostępna w internecie.

Artykuł 27

Ocena Instrumentu

1. Po 31 grudnia 2027 r., ale nie później niż do 31 grudnia 2031 r., Komisja przeprowadzi niezależną ocenę ex post rozporządzenia. W ramach oceny ex post ocenia się wkład Unii w osiągnięcie celów niniejszego rozporządzenia.
2. W ocenie ex post korzysta się z zasad dobrych praktyk Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD z myślą o ustaleniu, czy osiągnięto cele, oraz o sformułowaniu zaleceń mających usprawnić przyszłe działania.
3. Komisja przesyła Parlamentowi Europejskiemu, Radzie i państwom członkowskim ustalenia i wnioski z oceny ex post, wraz ze swoimi uwagami i działaniami następczymi. Ocena ex post może być przedmiotem dyskusji na wniosek Parlamentu Europejskiego, Rady lub państw członkowskich. Rezultaty uwzględnia się przy przygotowaniu przyszłych programów i działań oraz alokacji zasobów. Oceny ex post i działania następcze są podawane do wiadomości publicznej.
4. W proces oceny unijnego finansowania udzielanego na mocy niniejszego rozporządzenia Komisja włącza w odpowiednim stopniu wszystkie odnośne zainteresowane podmioty, w tym beneficjentów, partnerów społecznych, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, władze regionalne i lokalne, a w stosownych przypadkach może dążyć do przeprowadzenia wspólnych ocen z państwami członkowskimi i innymi partnerami w ścisłej współpracy z beneficjentami.

*Artykuł 28***Sprawozdawczość beneficjentów w kontekście dialogu gospodarczo-finansowego**

W ramach dialogu gospodarczo-finansowego beneficjent raz w roku składa sprawozdanie z postępów w realizacji tej części programu reform, która dotyczy samych reform.

*Artykuł 29***Dialog w ramach Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich**

1. Co najmniej dwa razy w roku Komisja prowadzi dialog z właściwymi komisjami Parlamentu Europejskiego, stosownie do przypadku. Przed każdą rundą dialogu Komisja przedstawia Parlamentowi Europejskiemu na piśmie następujące informacje:

- a) postępy w realizacji Instrumentu;
- b) ocenę programów reform;
- c) najważniejsze ustalenia sprawozdania, o którym mowa w art. 25 ust. 3;
- d) procedury dotyczące płatności oraz ich wstrzymania i zmniejszania, w tym, w stosownych przypadkach, wszelkie uwagi przedstawione w celu zapewnienia zadowalającego spełnienia warunków; oraz
- e) wszelkie inne istotne elementy dotyczące wdrażania Instrumentu.

2. Dialog, o którym mowa w ust. 1, może zbiegać się z dialogiem geopolitycznym wysokiego szczebla dotyczącym IPA III, aby umożliwić rozważenie kwestii synergii i komplementarności.

3. Komisja uwzględni wszelkie elementy wynikające z opinii wyrażonych podczas dialogu w ramach Instrumentu Wsparcia Reform i Wzrostu Gospodarczego na Bałkanach Zachodnich, w tym, w stosownych przypadkach, rezolucje Parlamentu Europejskiego.

ROZDZIAŁ VI

PRZEPISY KOŃCOWE*Artykuł 30***Wykonywanie przekazanych uprawnień**

1. Powierzenie Komisji uprawnień do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 18 i 26, podlega warunkom określonym w niniejszym artykule.

2. Uprawnienia do przyjmowania aktów delegowanych, o których mowa w art. 18 i 26, powierza się Komisji na okres pięciu lat od daty wejścia w życie niniejszego rozporządzenia. Komisja sporządza sprawozdanie dotyczące przekazania uprawnień nie później niż dziewięć miesięcy przed końcem okresu pięciu lat. Przekazanie uprawnień zostaje automatycznie przedłużone na takie same okresy, chyba że Parlament Europejski lub Rada sprzeciwią się takiemu przedłużeniu nie później niż trzy miesiące przed końcem każdego okresu.

3. Przekazanie uprawnień, o którym mowa w art. 18 i 26, może zostać w dowolnym momencie odwołane przez Parlament Europejski lub przez Radę. Decyzja o odwołaniu kończy przekazanie określonych w niej uprawnień. Decyzja o odwołaniu staje się skuteczna następnego dnia po jej opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* lub w późniejszym terminie określonym w tej decyzji. Nie wpływa ona na ważność jakichkolwiek już obowiązujących aktów delegowanych.

4. Przed przyjęciem aktu delegowanego Komisja konsultuje się z ekspertami wyznaczonymi przez każde państwo członkowskie zgodnie z zasadami określonymi w Porozumieniu międzyinstytucjonalnym z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie lepszego stanowienia prawa.

5. Niezwłocznie po przyjęciu aktu delegowanego Komisja przekazuje go równocześnie Parlamentowi Europejskiemu i Radzie.

6. Akt delegowany przyjęty na podstawie art. 18 i 26 wchodzi w życie tylko wówczas, gdy ani Parlament Europejski, ani Rada nie wyraziły sprzeciwu w terminie jednego miesiąca od przekazania tego aktu Parlamentowi Europejskiemu i Radzie, lub gdy, przed upływem tego terminu, zarówno Parlament Europejski, jak i Rada poinformowały Komisję, że nie wniosą sprzeciwu. Termin ten przedłuża się o jeden miesiąc z inicjatywy Parlamentu Europejskiego lub Rady.

Artykuł 31

Procedura komitetowa

1. Komisję wspomaga komitet ustanowiony na mocy rozporządzenia (UE) 2021/1529. Komitet ten jest komitetem w rozumieniu rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
2. W przypadku odesłania do niniejszego ustępu stosuje się art. 5 rozporządzenia (UE) nr 182/2011.
3. W odniesieniu do aktów wykonawczych, o których mowa w art. 15 ust. 1 i art. 16 ust. 2, jeżeli komitet nie wyda żadnej opinii, Komisja nie przyjmuje projektu aktu wykonawczego i stosuje się art. 5 ust. 4 akapit trzeci rozporządzenia (UE) nr 182/2011.

Artykuł 32

Informacje, komunikacja i promocja

1. Komisja angażuje się w działania komunikacyjne w celu zapewnienia widoczności finansowania unijnego na wsparcie finansowe przewidziane w programach reform, w tym przez wspólne działania komunikacyjne z beneficjentami. Komisja dopilnowuje, by za pośrednictwem oświadczenia o finansowaniu informowano o wsparciu udzielonym w ramach Instrumentu i potwierdzano takie wsparcie. Działania realizowane w ramach Instrumentu prowadzone są zgodnie z wymogami w zakresie komunikacji i eksponowania działań zewnętrznych finansowanych przez Unię oraz z innymi odpowiednimi wytycznymi.
2. Odbiorcy finansowania unijnego aktywnie ujawniają informacje o pochodzeniu tych środków oraz zapewniają eksponowanie finansowania unijnego, w tym w stosownych przypadkach przez umieszczenie godła Unii i odpowiedniego oświadczenia o finansowaniu w brzmieniu „sfinansowane przez Unię Europejską”, przede wszystkim podczas promowania działań i ich rezultatów, poprzez dostarczanie spójnych, skutecznych i proporcjonalnych ukierunkowanych informacji przeznaczonych dla różnych grup odbiorców, w tym dla mediów i opinii publicznej.
3. Informacje, komunikacja i promocja mają przystępny format.

Artykuł 33

Wejście w życie

Niniejsze rozporządzenie wchodzi w życie następnego dnia po jego opublikowaniu w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Niniejsze rozporządzenie wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich.

Sporządzono w Brukseli dnia 14 maja 2024 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego

Przewodnicząca

R. METSOLA

W imieniu Rady

Przewodnicząca

H. LAHBIB

ZAŁĄCZNIK

Metodyka przydziału zasobów ogólnych w podziale na beneficjenta

Przydział dla każdego beneficjenta oblicza się w następujących etapach w oparciu o dane z roku referencyjnego:

Etap 1: określenie klucza przydziału opartego na ludności na podstawie stosunku liczby ludności beneficjenta do całkowitej sumy ludności regionu Bałkanów Zachodnich.

Etap 2: określenie klucza przydziału opartego na PKB na podstawie stosunku średniego PKB na mieszkańca regionu Bałkanów Zachodnich do PKB na mieszkańca danego państwa będącego beneficjentem, podzielonego przez sumę tych sześciu stosunków.

Etap 3: połączenie wag procentowych każdego beneficjenta dla ludności z etapu 1 i dla PKB na mieszkańca z etapu 2, przy czym waga wskaźnika ludności wynosi 60 %, a waga wskaźnika PKB na mieszkańca 40 %.
